National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

National Library
Bibliothèque nationale
AUG 8 1978
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Nr. 57 (2500) XXVII aastakäik — Teisipäeval, 1. augustil 1978 — Tuesday, August 1, 1978 — Üksiknumbri hind 40 centi

Ligemale 3000 osavõtjat Killamängudel

Killamängud kujunesid tõelisteks rahvapidustusteks

Möödunud laupäev oli pärast kahekuulist põuda vihmane. Killamängude maakondlikud korraldajad kartsid hommikul oma väljapanekuid viimistledes, et nende kaua organiseerimisel olnud üritus võib ebaõnnestuda. Ometi hakkasid autod saabuma ja vihmgi lakkas enne keskpäeva vaid hooti udutsevaks niiskuseks. Avamiseks oli rahvahulk juba märgatavalt rohke, kuid saabusid uued autod ja selleks ajaks, kui ringkäik maakondades toimus, oli Munamäe nõlvakul juba tuhandeid inimesi, kes vaimustusega kaasa elasid sellele ainulaadsele suvepäevale. Osavõtjaid oli ka kaugemalt, üle 300 USA-st, sadakond Rootsist, üksikuid Saksamaalt, Venetsueelast, Austraaliast ja mujalt. Õhtuseks peapidustuseks hakkas peoliste ja nende laste ning tegelaste üldarv lähenema 3000-le

Killamängud õnnestusid paremini kui seda julgenuks ennustada. Küll võinuks parem ilma puhul rahva arv mõnevõrra veelgi suurem olla. Omalt poolt oli pilvitus kasulik, sest kuuma päikse all mägedes liikumine osutunuks palju väsitavamaks.

Etnograafiline näitus

Juba esimestena oli üles seatud etnograafiline näitus Ene Runge korraldusel, kus maitsekalt anti valik eesti etnograafilisest kultuurist puutööde ja tekstiili alal. Esimeses põletusmustrilised puuesemed, teises sukapaelu, vöösid, seinavaipu, haapsalu rätte ja kootud esemeid.

Üheks vanemaks esemeks oli tikitud laudlina, mis tikitud 1920—21 Tartu Naisühingu käsitöökoolis J. Suitsu kompositsiooni ja tikkimise klassis, kus muster põhineb eesti tanumustreile.

Kõrvalolevail seintel oli Elmar Silma suur maal „Killamängud muistses Sakalas" ja mõned Kai Kääridi maalid. Etnograafiline on oma iseloomult ka Eesti Abistamiskomitee müügilaud, mis äratas laialdast huvi.

Samas ruumis oli veel Tallinna peapostkontor, kus Henn Mäeste postiülemana oli tegev Killamängude puhuks välja antud kauni suveniirümbriku müümisega. Ring oli püsivalt ümber laua, kus oli saadaval filatelistlikke materjale ja kus võeti vastu posti, mis tembeldatakse Toronto postkontoris erilise Killamängude templiga „Killamängud/Moonstone, Ontario July 29 Juil 1978".

Avatseremoonia

Keli 1 toimus Killamängude ametlik avamine Tallinnas, Vabadusväljakul. „Estonia" orkester mängis avamiseks ja siis ütles avasõnad Killamängude peakomitee abiesimees A. Kelder. Ta tutvustas külalisi ja ütles, et see on esimene kord, kui kõik maakonnad on kokku kogunenud selleks, et eesti ajalugu ja maad oma noortele piltlikult näidata. Ta mainis ka, et esimest korda on ühe ürituse puhul olnud ajakirjanduses nii palju poleemikat, kus ühe sõna juures on kaua vaieldud ja koguni väidetud, et kas need mängud pole hoopis eestlasi killustavad, kuid näib siiski vastupidiselt, et need on eestlasi sidunud.

Vaimuliku kõne ja palvuse pidas piiskop K. Raudsepp, öeldes et kui eestlased on kokku tulnud, siis on seal alati olnud eesti meel ja eesti keel. Eestlased tahavad omavahel kokku saada. Aga on veel kaks sõpra, kes ka siin võõramaa pinnal tahavad kokku saada, need on eesti muld ja eesti süda. Üht tallab võõras tald, teine on üksinda kaugel. Kuid siingi olles ta teab, et on pärit kodumullast, olles teadmata kas sinna tagasi saab. Võõras võim aga valitses ka Jeesuse ajal ja inimesed otsisid vabadust ja teed Õnnistegija juurde. Kui meie usume Loojasse, siis on ta see kes meid kodumullaga ühendab.

„Oleme tulnud mälestuste maale"

Killamängude avamine toimus peakomitee esimehe R. Kreemi sõnavõtuga. Ta ütles ilmselt rõõmsalt kõigile tere tulemast meie ühisesse sõprusringi. Killamängud on avataktiks kahe aasta pärast toimuvale ESTO'80-le, kuna selle esimees on tänane külaline. Rääkides kokkutuleku põhjusest, ta ütles, et se on nagu hääl aegade sügavusest meie esivanemate elu ja võitluse radadelt, meie mälestuste radadelt, sealsest aiaääresest tänavast.

Ta jätkas: „Oleme tulnud Killamängude Eestisse kui oma mälestuste maale. See on austusavaldus meie Eestile ja sõpruskäsi meie rahvale aegadest aegadeni. Võidakse küsida: miks minna minevikku, kuid minevik on tuleviku isa. Ilma minevikuta poleks eestlasi ega Eestit. Eestlaste vaim on kasvanud ajaloolises protsessis. See poleks saanud areneda usuta ega saa tulevikuski. Tähendab usku oma eluõigusse ja oma elujõusse, usku olevikku ja tulevikku, usku õiglusse ja vabaduse mõttesse."

Edasi ta ütles, et Killamängudel oleme tahtnud rõhutada eesti vaimu juurte originaalsust, sügavust ja laiust. Killamängud on noorte ja vanade kokkutulek eesti vaimu ja usu pärandi rahvapärases miljöös. Eestlus on kujunenud meil ülalt juhitavaks formaalsuseks, kuid meie rahvas on suureks kasvanud just lihtsuses ja rahvapärasuses, mida rahvas oma südames kannab.

Lõpuks ta tervitas vaba raadio kaudu kaaseestlasi meie isade maal ja mujal, öeldes „meie jagame teie eesti vaimu ja eesti usku vabaduse võidusse Läänemere mail. Me tervitame teid tänasel rahvapidustusel. Me tervitame oma kodukohti ja sõpru igast Eesti maakonnast. Mulle on Kodu-Eestist saabunud süsi, mis on võetud Lembitule kuulunud mõõgalt Lõhavere linnuses. Midagi ei ole meile täna siin tähendusrikkam ja sümboolsem kui aastasadu vana süsi võitlustes põlema läinud vabade eestlaste kantsist. See süsi kõneleb iseenesest ja me mõistame seda sõnadeta. Selles vaimus avan ma täna ka Killamängud Moonstone'is, Kanadas. Eesti Vabariigi 60-ndal sünniaastal 1976."

Massdeklamatsioon noortelt

Jõekääru suvekodu noored esitasid massdeklamatsiooni, kus osa noori hoidsid tõrvikuid, teised Eesti maakondade vappe ja ütlesid iga maakonna kohta oma mõtte ning lõpetasid siis sõnadega: „Loidku ühendav ja soojendav tuli! Eesti hõim, hoia leeki! Hoia holega eesti auks, tuleviku pandiks!"

Selle järel ühislaulu „Eesti lipp" saatel tõusis Toompea tornis masti tippu eesti lipp.

Järgmiseks Eesti Vabariigi aupeakonsul I. Heinsoo tõusis Toompea torni öeldes, et eestlased on kogunenud looduskaunisse Ontario maakohta meenutamaks seda maad ja kodupaika, kus kord kiikus nende häll. Aga

(Järg lk. 4)

Killamängud olid väga suures osas noorte kogunemiskohaks. Noored olid peamised kava täitjad ja koostajad. Üheks suureks elamuseks oli Jõekääru suvekodu kasvandike esinemine päeva avamisel, kus noored maakondade vappidega ja tõrvikutega tervitasid Eesti maakondi. Pildil osa noori oma esinemise ootel.

Foto: Vaba Eestlane

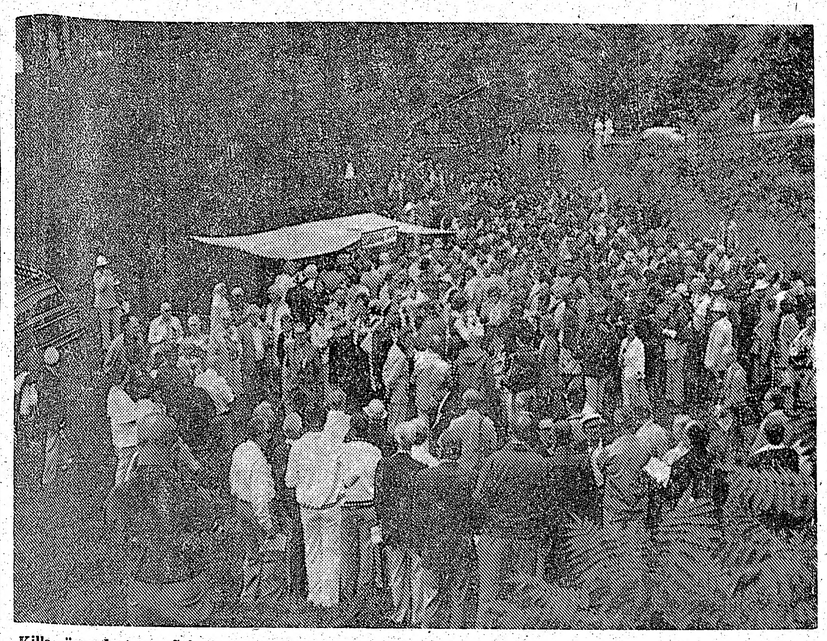

Killamängudest osavõtjad saabumas oma ringkäiguga Mulgimaale, kus üks osa ostsid Seasaare kõrtsust maitsvaid mulgi korpe, teised jäid kuulama mulkide „rahvusvahelise" meeskoori ettekandeid.

Foto: Vaba Eestlane

20 lõpetasid Usuteadusliku Instituudi

Piiskoplik lõpujumalateenistus Peetri kirikus

Möödunud pühapäeval toimus Peetri kirikus Usuteadusliku Instituudi piiskoplik lõpujumalateenistus õpilaskonna kaastegevusel. Kaks nädalat kestnud õppetöö oli toimunud edukalt ja arvukas grupp usulisele tegevusele pühendatud isikuid võivad asuda oma koguduste juurde õpetajate abidena tööle.

Instituudi õpilased ees ja vaimulikud koos piiskop K. Raudsepaga järel sisenesid protsessiooni korras kirikusse. Algliturgias olid rakendatud Väino Kaldma pihtikõne ja Elmar Järvet palve pidajana, Pühakirja lugesid Olvi Pint (epistli) ja Kersti Pinna (evangeeliumi), usutunnistuse luges Evald Lilleste.

V. Kaldma oma pihtikõnes käsitles usuteadust õppija mõtteid, öeldes, et ta on seadnud end Jumala püha palge ette, et tõsiselt ja tõsise sooviga vabaneda pihi puhul südamel lasuvast süükoormusest. Ta arvas, et kirikuvalitsuse uuendused on samm edasi eesti rahva kurjast päästmiseks. Jumala äraarvamatu armu läbi võime üle saada igasugusest kriisist ja vabanemiskohaks on piht ja armulaud.

Inimene kes otsib osadust oma Õnnistegijaga katsugu end läbi peatudes igapäevases rühkimises Jumala sõna kuulatamiseks.

Las räägib tema, kes on tee Isa juurde. Et su süda saaks tühjaks maailmast, siis saab Jumala sõna sinna anda uue lootuse. Selliselt läbikatsutuina võime osa võtta armulauast.

Jutlustas instituudi juhataja prof. dr. A. Võõbus. Ta nimetas tänutunnet nende pärast, kes nende nädalate jooksul on süvenenud usulisse töösse ja andunud südamega meie kirikuelu rikastamiseks. Ta käsitles kristlikku usku ja väge, mis kogudust elustab ja varustab vaimse juhtkonnaga. Jumal on lubanud kõiki tõmmata oma sõna kaudu. Ta ütles, et neil nädalail on kogetud kuidas usulised sügavused on meid haaranud. Kirikul on suured ülesanded, mida võidakse teha siis, kui oma sisemuses koguduse Issandale koha anname.

Praost O. Puhm rääkis eemal kodumaast usulise õpetajate istituudi organiseerimisest õpetaja abiliste saamiseks.

Instituut on töötanud piiskop K. Raudsepa ja praost O. Puhmi organiseerimisel kuna prof. dr. A. Võõbus on juhatajana jaganud oma suuri teadmisi.

Kirikupalve pidasid William Ilves, Tiit Tralla, Elmar Kuningas ja Hans Kivi, armulaua seadis A. Võõbus kuna „Meie Isa" palve laulsid Instituudi õpilased. Jumalateenistusel oli laulusolistiks Ülo Saar, orelisolistiks ja koorijuhiks Kalle Merilo, orelil Inga Korjus.

Nagu Instituudi juhataja prof. dr. A. Võõbus pärast jumalateenistust ütles, on ta ütlemata rõõmus sellise huvi vastu. Ta oli kartnud, et osavõtjate arv võib jääda üsna väikseks, kuid seda suurem on nüüd rõõm, kui osavõtjaid oli 20. Mõned soovijatest ei saanud kohale tulla kauguste tõttu, neile on kavatsus korraldada kursus posti teel.

Pärast jumalateenistust järgnes kohvilauad instituudi õpilastele, juhatajaile ja sõpradele kiriku alumises saalis.

Läbirääkimised Kesk-Idas ummikus

Egiptus saatis maalt välja Iisraeli sõjaväelise delegatsiooni

KAIRO — Egiptuse ja Iisraeli vahelised rahuläbirääkimised on jooksnud täielikult ummikusse. Egiptuse valitsus on deklareerinud, et ta keeldub igasugustest läbirääkimistest kui Iisraeli valitsus loobub vajalikkude kontsessioonide tegemisest.

Egiptuse välisminister Kamel teatas ühtlasi, et Kairos asuv iisraeli sõjaväeline delegatsioon, mis on pidanud egiptuse sõjaväelastega nõupidamisi rahulepingu kavandamisel sõjalistes küsimustes, saadetakse koju tagasi.

Ameerika Ühendriikide välisminister Vance ei ole siiski veel kaotanud lootusi rahuläbirääkimiste jatkamiseks ja kokkulepete saavutamiseks.

Ühendriikide välisministeeriumi eksperdil Alfred Athertonil olid neljapäeval pikemad läbirääkimised Iisraeli juhtidega ning ta sõitis nädalavahetusel Kairosse, kus tal oli kokkusaamisi Egiptuse võimudega.

Iisraeli valitsusega opositsioonis olev

tööerakond esitas parlamendis Begini valitsuse vastu umbusalduse ettepaneku, mille parlament lükkas tagasi häältega 70: 35 vastu.

Ernst Vilval surnud

STOKHOLM (EPL) — Danderydi haiglas Stokholmis suri kolmapäeval, 12. juulil pärast pikemat haigust tuntud majandus- ja seltskonnategelane Ernst Vilval. Kadunu oli sündinud Vilsandil 2. detsembril 1906.

Leinama jäid abikaasa ja kaks poega perekondadega.

Kuninglik perekond külaskäigul Kanadas

Möödunud kolmapäeval saabus Kanadasse külaskäigule Inglismaa kuninganna ja kuninglik perekond. Kuninganna Elizabethiga koos saabusid tema abikaasa prints Philip ja noored printsid 18-astane prints Andrew ja 14-aastane prints Edward. Kuninglik perekond jääb Kanadasse 12 päevaks, millise perioodi kestel külastatakse mitmeid linnu ja paiku.

Posti autojuhtide metsik streik Torontos

Toronto postiteenindus on löödud taas segi metsikut streiki alustanud postivalitsuse autojuhtide vastutustundetu aktsiooni tulemusena. Postivalitsuse autojuhid, kes kuuluvad kirjakandjate ametiühingusse, kinnitavad, et postivalitsuse autod, milledega nad koguvad postikastidest posti, on mitmesuguste tehniliste rikete tõttu sõidukõlbmatud ja ohustavad liiklust ning inimeste elusid. Mehaanikud väidavad, et mõnede autode juures on esinenud väiksemaid rikked, kuid üldiselt on need autod heas sõidukorras. Ametiühingute juhtkond tegi oma liikmetele ettepaneku ametliku streigi alustamiseks, kuid ametiühingu liikmed lükkasid selle tagasi häälte vahekorraga 536:391. Vaatamata sellele arvatakse, et autojuhid jätkavad oma metsikute streikide aktsioone ja töötakistusi, mille tulemusena Torontos juba mitu päeva post ei liigu.

Wintario võidud

20. juulil peetud Wintario loterii loosimisel langesid viis 100.000-dollarilist peavõitu pileteile nr. 32264 seeria 23, nr. 48074 seeria 1, nr. 38729 seeria 27, nr. 54206 seeria 51 ja nr. 13693 seeria 1.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32,—, poolaastas $18.— ja veerandaastas $9.50, kiripostiga aastas $53.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $35.—, poolaastas $19.— ja veerandaastas $10.50. Kiripostiga USA-s: aastas $58.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.50.

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $69.—, poolaastas $34.50 ja veerandaastas $18.—.

Aadressi muudatus 40 c. — Üksiknumbri hind 40 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

N. Liidu kohtulaua taha on taas ilmunud endine lavastusprotsesside vaim.

Bonni konverents

Bonnis äsja toimunud läänemaailma seitsme tähtsama tööstusriigi riigipeade konverents lõppes võrdlemisi tagasihoidlike tulemustega, nagu asjatundjad ja majanduselu eksperdid seda juba ette ennustasid. Nõupidamistest võtsid osa Ühendriikide, Lääne-Saksamaa, Prantsusmaa, Inglismaa, Jaapani, Kanada ja Itaalia peaministrid või presidendid, kes mitu päeva kestnud nõupidamistel arutasid majandusliku kasvu, energia, raha ja maailmakaubanduse probleeme. Nõupidamiste lõpul deklareeris iga riik, mida ta kavatseb tulevikus teha kogu maailma majanduse huvides ning nende lubaduste raamides Ühendriigid lubasid piirata oma õli importi, Lääne-Saksamaa elustada oma majanduselu, Kanada suurendada oma rahvuslikku sissetulekut viie protsendi võrra ja Jaapan võtta revideerimisele oma tohutusuure väliskaubandusest tekkinud ülejäägi.

Ehkki nõupidamistel oli avalikkuse tähelepanu kiindunud Ühendriikide president Carteri ja Lääne-Saksamaa kantsleri Schmidti seisukohtadele, väljus nõupidamistelt kolmanda „suurena" Jaapan, kes koos Saksamaaga ei kohkunud tagasi Ühendriikide majanduselu kritiseerimisest. Jaapani ja Lääne-Saksamaa kriitika Ühendriikide majanduselu analüüsimisel oli niivõrd mõjuv ja tõhus, et Carter oli sunnitud Jaapanilt ja Saksamaalt kontsessioonide välja kauplemiseks andma lubaduse oma kodupinnal majanduselu korrigeerimiseks ja korra jaluleseadimiseks.

Konverentsi esimesed nõupidamised pühendati energia probleemidele ning teiste riikide juhid avaldasid Carterile survet õli importi piiramiseks, millega kaasuks Ühendriikide väliskaubanduse suure defitsiidi piiramine. Rõhutati, et kui Ühendriigid selle probleemi lahendamiseks drastilisi samme ei ole võimelised astuma, siis on kõik katsed maailma majanduse stabiliseerimiseks määratud ebaõnnestumisele. President Carter mainis, et Ühendriikide õli import on juba vähenenud 10 protsendi võrra võrreldes möödunud aastaga ja väheneb veelgi kuid ta keeldus lubaduse andmisest, et ta võtab õli impordi piiramiseks tarvitusele sanktsioonid.

Lääne-Saksamaa kantsler Schmidt omalt poolt lubas vähendada maksusid, et anda sellega stiimuleerivat süsti Saksamaa majanduselule, mis Ühendriikide ekspertide arvates kasvab väga aeglaselt. Eraviisilistel läbirääkimistel lubasid sakslased isegi suurendada 5 miljardile kalkuleeritud maksude vähendamise summat kui ameeriklastel õnnestub suuremas ulatuses piirata oma õli importi. Ühendriikide president mainis, et Ühendriigid kavatsevad piirata oma õli importi 1985. aastaks 2,5 miljoni vaadile päevas, et sellega redutseerida suurt väliskaubanduse defitsiiti ning stabiliseerida kõikuvat ja ebakindlat dollarit.

Mis puutub Jaapanisse, siis kinnitas Jaapani peaminister Fukuda, et Jaapan kavatseb piirata oma väliskaubanduse ülejääke ning loodab saavutada oma eesmärki majandusliku kasvu alal, mis on 1978. aastaks kalkuleeritud 7 protsendile. Jaapan lubas vähendada välisriikides oma autode, televisiooniaparaatide ja laevade müüki, et piirata oma väliskaubanduse ülejääki, mis möödunud aastal oli 17 miljardit dollarit kuid käesoleval aastal võib ulatuda üle 20 miljardi dollari.

Ehkki konverentsist osavõtjad pidid leppima ainult vastastikuste lubadustega ja reaalsed tulemused on alles mägede taga, on sellised nõupidamised praeguses komplitseeritud rahvusvahelises majanduselus ilmselt hädavajalikud. Arvatakse, et riigipead peavad kuulma teiste riikide probleeme otseselt teiste riigipeade suust, mis annab võimalusi üleskerkinud küsimuste koheselt arutusele võtmiseks ja nende kohta oma seisukohtade avaldamiseks. Bonni nõupidamise koostööline meeleolu on tekitanud soodsa õhkkonna, mis loob eeldused järgmisel aastal samal alusel jälle kokku tulla esile kerkinud probleemide arutamiseks ja rahvusvahelise majanduselu stabiliseerimiseks.

K.A.

Hiina müüb läänele õli

TOKIO — Hiina on alustanud toorõli müüki mitte-sotsialistlikele maadele, muuhulgas ka Lõuna-Koreale. Müük toimub suurte läänеriikide õlikompaniide kaudu, kirjutas üks Jaapani ajaleht.

Ajalehe andmeil Hiina müüb toorõli ka Lõuna-Koreale, kellega tal ei ole diplomaatilisi suhteid. Õli müüakse nii rohkesti, et Lõuna-Korea valitsus uurib praegu võimalusi oma õlipuhastustööstuse laiendamiseks Jaosus.

Jaapanisse on hiina õli toodud möödunud aastal ameerika suurkompaniide kaudu, hoolimata Jaapani poolt omaks võetud põhimõttest tuua Hiinast õli ainult Jaapani poolt finantseeritavate kompaniide kaudu.

Suurte läänеriikide õlikompaniide ja Hiina suhted on muutunud lähedasiks selle järel kui n.ö. nelja mehe grupp Hiinas kaotas oma võimu 1976 ja Hiina rajas omale ettevõtte Hongkongi, et müüa õli läände, öeldakse Mainichi-Shimbum ajalehes.

Jaapani valitsuse allikad räägivad, et Hiina soovib vahetada õli lääne ja eriti just ameeriklaste puurimistehnoloogia vastu, et teha uusi puurimisi Lõuna- ja Ida-Hiinamere vahelisel merel.

● Oulu ülikool Soomes korraldas koos ajalehe „Kalevaga" Marie Underi luuletuste tõlkimise võistluse. Esitati 225 tõlget 105 luuletusest 59 isiku poolt. Võistluse puhul saadeti Oulust tervitustelegramm Marie Underile ajaleht „Kaleva" direktori Aaro Korkeakivi ja Oulu ülikooli eesti keele lektori Hoide Sikk'i allkirjadega.

„Mäss" kommunistlikes ametiühinguis

Eurokommunism on avaldanud teatavat mõju ka kommunistlikes ametiühinguis. Hiljuti peeti Prahas kommunistlike ametiühingute maailmaliidu WFTU tormiline 9. kongress, kus arvustati teravalt ametiühingute olukorda N. Liidus ja Ida-Euroopas. Ametiühingute maailmaliidul on 180 miljonit liiget. 90% liikmeist kuulub N. Liitu ja Ida-Euroopasse, kus tegelikult kõik töötajad on sunnitud olema ametiühingutes. Ainult väike arv liikmeid kuulub Lääne-Euroopasse, Ladina-Ameerikasse ja Aafrikasse, kus nad on samal ajal kommunistlike parteide mõju all.

Praha kongress tähendas lõppu nõukogude ametiühingute täielikule domineerimisele, vaatamata selle arvulisele ülekaalule. Opositsioon venelaste vastu tekkis juba varem. Kolm aastat tagasi liitus suur itaalia kommunistlik ametiühingute liit rahvusvahelise vabaametiühingute liiduga (ICFTU), jäädes ainult „sümpatiseeriva" liikmena kommunistlikku maailmaliitu ilma hääleõiguseta.

Prahas tõstis mässu peamiselt prantsuse suur kommunistlik ametiühingute liit (CGT), kuigi see liit esialgu jäi veel maailmaliidu liikmeks.

Tüli võib lõppeda sellega, et ka prantslased lahkuvad kommunistlikust maailmaliidust.

Teravad vastuolud ilmnesid juba eelmisel sügisel Budepestis peetud maailmakongressi ettevalmistaval nõupidamisel, kus kakeldi kongressile esitatavate ettepanekute pärast.

Ühes dokumendis tööliste olukorra kohta maailmas maaliti olusid CGT arvates „sotsialistlikes" maades liiga ilusaks.

Teiseks tüliõunaks oli „Charta ametiühingute õiguste kohta kapitalismis". CGT peasekretär Georges Seguy pani ette, et seda dokumenti täiendatakse ka olukorraga sotsialistlikes mais, kuna paljudes sotsialistlikes mais puuduvad täiesti ametiühingulised õigused ja vabadused. Prantslasi toetasid muude hulgas ka ungari ja rumeenia delegatsioonid.

Kuigi prantslaste ettepanekut ei võetud vastu, otsustati koostada alternatiivettepanek Praha kongressile.

Alternatiiv — „Deklaratsioon üldiste ametiühinguliste õiguste kohta" avaldati mõni nädal enne Praha kongressi CGT häälekandjas „People". Sisu oli selline, mis ajas venelastel kananaha ihule. Seal naelutati kinni tööliste õigus moodustada ja kuuluda ametiühinguisse „ilma et neid kontrollitaks ja selleks luba antaks ettevõtete või avalike võimude poolt".

Edasi rõhutatakse, et töölistel on õigus võtta osa kõikidest aktsioonidest oma huvide kaitseks streigi, blokaadi, streigivalve või vabrikute okupatsiooni kujul.

„Töölistel on õigus igal töökohal pidada koosolekuid, koguda liikmemakse, lugeda lehti oma suva kohaselt, levitada ametiühingute ja tööliste lehti ning publikatsioone, arendada ametiühingulist propagandat ja kasutada täielikult oma kodanike ja poliitilisi õigusi".

Dokumendist ei selgu, et need õigused oleksid N. Liidus ja Ida-Euroopas.

Prantsuse delegatsiooni arvustati teravalt selle eest, et see julges väita, et nimetatud õigused puuduvad nimetatud mais.

Nõukogude delegatsioon kartis kaotada oma viimast suuremat kantsi Lääne-Euroopas ja deklaratsioon võeti vastu, kuigi selle nõuded olid sihitud nii kapitalistliku kui ka „sotsialistliku" maailma vastu.

Keegi ei uskunud, et võimud neid enesestmõistetavaid nõudeid täidaks vabatahtlikult N. Liidus, Poolas, Rumeenias või Tshehhoslovakkias. Näiteks jaanuaris moodustati Moskvas paarisaja liikmeline vabaametiühingu grupp, mille juht Vladimir Klebanov saadeti vaimuhaiglasse.

Mõni nädal enne Praha kongressi saatsid selle uue ametiühingulise grupi esindajad kirja ülemnõukogu presiidiumile, milles taotleti uue ametiühingu tunnustamist legaalse ametiühinguna. Kirjas juhiti tähelepanu LRO inimõiguste deklaratsioonile ja nõukogude uuele põhiseadusele.

Nõukogude võimude vastus tuli nädal peale ametiühingute vabaduste deklaratsiooni vastuvõtmist Prahas — Vladimir Klebanov siireti vaimuhaiglast tavalisse vanglasse.

Kuigi nõukogude võimude tegevus pole üllatuseks, on

„Charta" siiski üks aste võitluses tööliste õiguste eest.

Seega ühenduses meenutagem tööliste kaitse komiteed Poolas, kaevurite streigivõitlust Rumeenias ja Charta 77 Tshehhoslovakkias. Ametiühingud Ida-Euroopas pole vormiliselt vastutavad sealse olukorra eest. Deklaratsioon võib kaasa mõjuda selleks, et prantsuse ametiühingute liit (CGT) lahkub maailmaliidust ja liitub vabaametiühingute rahvusvahelise liiduga.

Prantslased loobusid kongressil demonstratiivselt maailmaliidu ühest sekretäri kohast, mis 20 aastat on prantslastele kuulunud, et pääseda vastutusest kommunistliku maailmaliidu tegevuse eest.

Peale kongressi deklareeris sekretär Georges Seguy, et CGT kavatseb anda N. Liidule ja Ida-Euraapa maadele üks aasta aega vastuvõetud deklaratsiooni täitmiseks. Kui seda ei sünni, ähvardab CGT lahkuda maailmallidust.

Mis puutub prantslaste tegutsemisvabadusse eurokommunismi alal, siis ei tohi siiski unustada, et prantsuse kommunistlik partei on mõnel määral majanduslikult sõltuv N. Liidust keeruliste majanduslike tehingute kaudu.

..SIDE"

Saalomoni saared iseseisvaks

GUADACANAL — Iseseisvate riikide arv maailmas suurenes juuli keskpaigus ühe liikme võrra, kui Austraaliast kirdes, Vaikses ookeanis asuvad Saalomoni saared saavutasid iseseisvuse. Uus riik koosneb sadadest, peamiselt vulkaanilise tekkega saartest, mille hulgas on 7 suuremat saart. Kokku on maa-ala suurus 40.400 ruutkilomeetrit ja elanike arv oli 1970. a. 236.000. Valitseb niiske troopiline kliima, kus kasvatatakse kookospähkleid, banaane, ananassel jm., mis on peamiseks eksportartikleiks. Maapõues leidub fosforiiti, vase- ja niklimaaki.

Saalomoni saared avastas 1568 hispaania meresõitja A. de Mendana de Neyra, kuid hispaanlaste katse oma koloonia rajamiseks ebaõnnestus. 1880. a. sattusid saared inglaste valdusse, kes koos Saksamaaga jagasid selle maa-ala. Saksamaale kuulunud osa on olnud aastast 1920 Austraalia mandaatmaa. Saalomoni saared said üldiselt tuntuks II maailmasõjas, mil saarte pärast oli veriseid võitlusi jaapanlaste ja ameeriklaste vahel.

Kuna inglise mõjuvõim on püsinud seal pikemat aega, siis tuli inglaslik vaim esile ka iseseisvuse pidustusel, mil kõik pidustused toimetati inglasest tseremooniameistri endise Inglise sõjaväe majori organiseerimisel. Pealegi on mehel rohkesti kogemusi, olles viimastel aastatel Inglise asumaadest iseseisvuvate väikeriikide pidulike sündmuste läbiviijaks.

Kas Stalin oli toapoiss?

Saksa pildiajakiri „Quick" kirjutab, et Jossif Vissarionovitsh Dzhugashvili, pärastise nimega Stalin, oli omal ajal tegutsenud „sakste toapoisina". Seesuguse avastuse oli teinud Viini politsei oma arhiivides.

40 miljoni sisseregistreerimislehe hulgas Viini aadresslauas leiti nimelt kaart, kus on märgitud, et vene perekond Petroviga oli tulnud Viini ka nende toapoiss — Jossif Vissarionovitsh Dzhugashvili. „Quick" lisab omalt poolt, et olevate andmete järele Stalin oli enne I maailmasõda tõepoolest viibinud Viinis.

Umbes samast ajast on Viini aadresslauas teine huvitav kaart: Viini on asunud Adolf Hitler, kelle elukutsena on märgitud üliõpilane.

E.R.

Kommentaarid

Hädа peab olema suur. Ehkki N. Liidu kommunistliku partei juhid igal võimalikul juhul oma kolhoosside süsteemi kiidavad, võib nõukogude ajakirjanduse veergudel avaldatud artiklitest järeldada, et asjad põllumajandusega on halvad ning et toiduainete nappus N. Liidus võib veelgi suureneda. Nii kirjutab okupeeritud Eestis kommunistliku partei peahäälekandja Eestis „Rahva Hääl" oma 14. juulil ilmunud numbris hädaldavas toonis: „Et täita liha ja piima tootmise ning varumise käesoleva aasta sotsialistlikud kohustused, peame aasta teisel poolel tublisti pingutama. Igalt lehmalt peame saama 109 kg piima rohkem kui mullu teisel poolel. Liha tuleb müüa 14.100 tonni ja piima 28.400 tonni rohkem kui 1977. aasta teisel poolel. Need on suured ülesanded, mille täitmisele on vaja suunata kõikide kolhooside, sovhooside ning teiste põllumajandusettevõtete parteiorganisatsioonide, kõikide põllumajandustöötajate tegevus. Selleks kohustavad ka Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee otsused."

Nii et partei teeb korralduse lehmadele rohkem piima anda ja lehmad peavad sõna kuulama. Ja kui lehmad sõna ei kuule, siis vastutavad selle eest vaesed kolhoosnikud ja lehmalüpsjad.

Kolhoosnike ja sovhoosnike taga sundimine ja suurema toodangu väljapressimine võtab N. Liidus sageli otse koomilised vormid. Nii avaldatakse „Rahva Hääles" silmapaistval kohal N. Liidu kosmoselendurite esindaja ja kahekordse N. Liidu kangelase P. Klimuki üleskutse sovhooside ja kolhooside töötajaile suuremate töötulemuste väljapressimiseks. Üks osa sellest kummalisest üleskutsest kõlab järgmielt: „Kallid põldurid! Tunneme piiritut rõõmu teie edusammude üle tänavuse saagi koristamisel, tunneme uhkust nende üle, kes on eeskujuks ennastsalgava ja tõeliselt kangelasliku tööga ning tahame anda oma panuse üldrahvalikku võitlusesse. Jatkame suure energiaga oma kosmoseuuringuid riigi rahvamajanduse huvides, põllumajandusliku tootmise edasise tõusu huvides." Ja siis antakse suur lubadus: Nõukogude kosmonautide pere on otsustanud anda põllumajanduse aladel korraldavatel võistlustel võitjateks tulnud kollektiividele autasuks Juri Gagarini nimelised rändvimplid. Nii, et kolhoosnikud ja sovhoosnikud pannakse kõvasti tööd higistama, mille eest parteimehed pistavad neile pärast väikese vimpli pihku.

Kosmoselendurite üleskutsest ei selgu kahjuks, kuidas mõtlevad kosmonaudid oma kosmoseuuringuid jatkata „põllumajanduse tootmise edasise tõusu huvides". Võibolla kavatsetakse hakata kuu peal kartuleid kasvatama, kuid enne peavad vene kosmonandid selle

(Järg lk. 3)

mentaarid

eab olema suur. Ehkki N. mmunistliku partei juhid nalikul juhul oma kolhoo- teemi kiidavad, võib nõu- ajakirjanduse veergudel artiklitest järeldada, et umajandusega on halvad oiduainete nappus N. Lii- veelgi suureneda. Nii kir- peeritud Eestis kommu- artei peahäälekandja Ees- a Hääl" oma 14. juulil il- umbris hädaldavas too- täita liha ja piima toot- varumise käesoleva aas- listlikud kohustused, pea- teisel poolel tublisti pin- lgalt lehmalt peame saa- piima rohkem kui mullu olel. Liha tuleb müüa ni ja piima 28.400 tonni ui 1977. aasta teisel poo- on suured ülesanded, mil- ele on vaja suunata kõi- ooside, sovhooside ning põllumajandusettevõtete nisatsioonide, kõikide ndustöötajate tegevus. hustavad ka Nõukogude munistliku Partei Kesk- tsused."

artei teeb korralduse leh- hkem piima anda ja leh- ad sõna kuulama. Ja kui na ei kuule, siis vastuta- eest vaesed kolhoosnikud ipsjad.

ike ja sovhoosnike taga ja suurema toodangu imine võtab N. Liidus sa- koomilised vormid. Nii se „Rahva Hääles" sil- l kohal N. Liidu kosmo- esindaja ja kahekord- lu kangelase P. Klimuki sovhooside ja kolhooside suuremate töötulemuste imiseks. Üks osa sellest st üleskutsest kõlab „Kallid põldurid! Tun- itut rõõmu teie edusam- tänavuse saagi koorista- neme uhkust nende üle. skujuks ennastsalgava ja kangelasliku tööga ning da oma panuse üldrah- itlusesse. Jatkame suure oma kosmoseuuringuid majanduse huvides, põl- asliku tootmise edasise vides." Ja siis antakse dus: Nõukogude kosmo- ere on otsustanud anda nduse aladel korraldava- nstel võitjateks tulnud ele autasuks Juri Gaga- ised rändvimplid. Nii, et ud ja sovhoosnikud pan- asti tööd higistama, mil- rteimehed pistavad neile kese vimpli pihku.

elendurite üleskutsest ei ejuks, kuidas mõtlevad hid oma kosmoseuurin- kata „põllumajanduse edasise tõusu huvides". kavatsetakse hakata kuu eid kasvatama, kuid en- vene kosmonaudid selle

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

5., 6. ja 7. aug. on valvearstiks dr. A. Mae, tel. 493-7231.

Sinised dzhiinid punases maailmas

Pikka aega peeti siniseid dzhiine Ida-Euroopas „kapitalistliku meelelaadi" tunnusteks. Tegelikult olid need esemed väga tagaotsitud Ida-Berliinist kuni Vladivostokini, hinnad tõusid isegi 150—180 doll. Ungari ajakirjandus sõimas „dzhiinidesse riietatud arrogantset aristokraatiat".

Nüüd on Ungari valitsus andnud luba dzhiinide valmistamiseks Lewi Straussi firmale USA-s. 40% produktsioonist müüakse Ungaris, ülejäänud USA-s (Ungaris on tööjõud odav). Kohalik hind on küllalt kõrge — umbes 80 dollarit. Ka Ida-Saksamaal on hakatud valmistama dzhiine.

Dzhiinid on hinnatud kaup ka N. Liidus, mh. Eestis.

EPL

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

triki üles leidma, kuidas kuu peale jõuda. Praegu on selleks vene viletsaid aparaate ja mahajäänud tehnoloogiat arvesse võttes minimaalsed väljavaated.

*

Maailma üks omapärasemaid diplomaate on kahtlemata Ühendriikide peadelegaat Liitunud Rahvaste Organisatsioonis ja president Carteri Aafrika küsimuste ekspert mustanahaline Andrew Young. See mees võib endale kõiki lubada, isegi ameeriklasi ja presidenti naeruvääristada kuid vaatamata sellele istub ta kindlalt oma kohal edasi ja ajab riigi asju. Andrew Young on mitmel puhul avaldanud seisukohti, mis on poliitiliselt naiivsed või Ühendriikide ametlikule poliitikale risti vastukäivad, kuid sellest ei ole tehtud vajalikke järeldusi. Nii mainis ta näiteks mõni aeg tagasi, et Kuuba sõjaväeüksused Aafrikas on seal tasakaalustavaks teguriks.

Asja pani Andrew Young pärja pähe kõigile oma senistele poliitilistele uperpallidele kinnitades ühele prantsuse ajalehele antud jutuajamisel, et Prantsusmaa rakendab uuskolonialismi Aafrikas, et Rodeesia peaministri Smithi pooldajad korraldasid massimõrva sealsete misjonäride kõrvaldamiseks ning mis kõige masendavam — et Ühendriikide vanglates on sadu ja võibolla tuhandeid inimesi, keda tema, Young, peab poliitilisteks vangideks.

Selliste väljendustega tuli kõrgel positsioonil olev diplomaat avalikkuse ette just sel momendil, mil president Carter oma inimõiguste rakendamise kampaania raamides asus avalikult kaitsema N. Liidus inimõiguste eest võitlevaid dissidente. Andrew Young tegi presidendile, Ameerika Ühendriikidele ja kogu vabale maailmale oma väljendustega kahtlemata suure karuteene ja andis kommunistidele kätte suured trumbid.

Ja Andrew Youngi „diplomaatiliste intervjuude" tagajärjed? Ta sai president Carterilt selle eest ainult tagasihoidlikult noomida, kuna Carteril on järgmistel presidendivalimistel jälle vaja mustade hääli ja Andrew Young on Ühendriikide musta rassi üks nimekamaid juhte. Kõrvaltvaatajale kerkib paratamatult küsimus — miks pidi president Nixon ühe väikese sissemurruoperatsiooni pärast häbistatult ametist lahkuma, kuna samal ajal istub oma positsioonil edasi mees, kes sihilikult Ühendriikide rahvusvahelist prestiizhi kahjustab.

AMI

Vally Johanson

Kaks kategooriat eestlasi Albertas

Erinevad arusaamad immigrantide ja poliitiliste põgenikkude vahel

Kui teistes Kanada provintsides elavad eestlased peamiselt suuremates linnades, siis Albertas leidub neid igal pool — maal, külades ja linnades. Üldiselt koosneb Alberta elanikkond peamiselt põhja- ja ida-eurooplastest ja Briti mõju ja omapära võib näha ainult lõuna-Albertas, peamiselt Calgary's, kus ka rahvas koosneb rasside segust, mis Edmontonis pea täielikult puudub.

Eestlased Albertas jagunevad kahte erinevasse kategooriasse. 1). Immigrandid ja 2). poliitilised põgenikud.

Immigrante on Albertasse tulnud sajandi vahetusel Venemaalt ja kolmekümnendate aastate keskel Eestist. Enamuse juured on Saaremaal.

Nende asumise põhjustas tahe omada oma maalapike ja anda lastele prii kooli.

Elu ei olnud neil kerge. Maalapike oli küll odavalt kättesaadud, kuid see nõudis palju tööd ja vaeva. Kogu Alberta oli kaetud tiheda haavametsaga ja iga jalatäis maad tuli puhastada. Puudusid tööriistad ja raha. Lisa tuli hankida rauditee ehitamisega, mis tollal lõppes Red Deer'is. Sealt mindi maad otsima ja nii valgusid eestlased Hand Hilli, Hanna'sse ja Coronation'i. Kõige kaugemad maaotsijad jõudsid välja Stettleri piirkonda, mida nimetati Linda Hall District'iks (Stettleri linna veel ei olnud). Sinna ehitati ka kirik ja rahvamaja. Seltskondlik tegevus oli aktiivne.

Harrastati käsitööd ja laulu ning muusikat.

Läbikäimise keeleks oli eesti keel. Omavahelise suguluse tõttu olid segaabielud paratamatud ja kadumas oli sellega ka eesti keel. Jäid vaid traditsioonid, toidud ja eesti laulud. Teistest rahvusgruppidest erinesid eestlased sellepoolest, et raskustele vaatamata kasutasid nad lastele prii kooli ja juba teises põlvkonnas oli palju harituid eestlasi kõrgepalgalistel kohtadel.

Eesti keel on siiski säilunud eestlaste vaheliste abielude varal ja see on neil veel praegu aktsendivaba ja võõrsõnu nad ei kasuta.

Nad jäid ilma Eesti Vabariigi haridussüsteemist, kus harrastati rohkelt võõrsõnade kasutamist.

Pärast Teist maailmasõda saabusid Albertasse poliitilised põgenikud, kes end agaralt organiseerima hakkasid. Immigrantidele, kellest enamus ei olnud Eesti Vabariigis käinud, paistis aktiivne tegelemine maailmapoliitikaga võõrana. Nende ühendus kodumaaga oli ammu katkenud ja sellega jäi seisma ka nende kultuurilise tegevuse areng. Veel tänapäeval kasutatakse sajandi vahetusel kasutuses olnud populaarseid laule ja viise, samuti muusikariistu.

Nagu „Vaba Eestlases" varem kirjeldatud, asetati Albertas Stettleri lähedale eesti esimestele asunikele mälestustahvel. Pildil näeme mälestustahvli avatseremooniale kogunenud asjaosalisi. Vasakul osa mälestustahvlist. Foto: Vally Johanson

Eesti etnograafiast ja mütoloogiast on nende teadmised väga hämarad, kuigi huvi ei puudu.

Poliitiliste põgenike erinev suhtumine ei ole võimaldanud neile osasaamist vabariigiaegsest üliküllast rahvateaduse varasalvest, kuigi on tehtud suuri pingutusi meie rahvakultuuri tutvustamiseks võõrastele, kes sellest huvitatud ei ole. Ametlik side selle kahe kategooria vahel puudub täielikult. Eksisteerivad vaid üksikud sugulussidemed ja eraviisilised tutvused.

Olukord on aga paranemas. Meie võõrsilkasvanud poliitiliste põgenike põlvkond Albertas on omarahva vähesuse tõttu segaabielude abiga sattumas samasse olukorda, mida pidid läbitegema immigrandid üks põlvkond varem. Vastastikune arusaamine on maadvõtmas ja eestlus Albertas ei ole veel kadumisohus.

Tugevat tõuget annab meile tänapäeva kiirestikasvav mitmekultuurilisuse populaarsus ja Alberta jõukust kavatsetakse kasutada ka provintsi etniliste keelte õppetoolide asutamiseks Alberta Ülikooli juurde.

See kõik on veel alles arutluste järgus, kuid meiepoolne huvi ja edustamine võib ainult kasuks tulla.

Varisevas Tallinnas

Baltisakslase muljeid okupeeritud Eesti pealinnast

Ajakiri Baltisch Briefe avaldab mitmes osas kirjutuse baltisakslase Rita Musso külastusest tänapäeva Tallinnasse, mis kohati sisaldab väga tüüpilisi ja huvitavaid detaile. Esitame need alljärgnevalt:

— Maja, milles ma olen üles kasvanud, on praegu haigla. Kivimaja variseb, aknaid pole, värvitud ja välisuks kriuksub nagu vanasti. Õu on täis kola. Ka diakonissidemaja — praegu lastehaigla — on täiesti hoolitsematu, seest ja väljast.

Ravi on puudulik, nagu selgub järgnevast:

— Naine murrab jalaluu. Linna haigetetranspordivõimalused on väga viletsad, naine ootab tunde. Lõpuks viivad sõbrad ta oma autoga haiglasse. Ta saab hädavajaliku sideme ja juhitakse järgmisse haiglasse, et röntgenipilti teha. Ta peab tundide kaupa ootama sabas. Lõpuks tehakse pilt ja haige saadetakse kolmandasse haiglasse ravile. Seal on laupäeva õhtu, alles järgmisel päeval pannakse luumurd kipsi.

Küsime inimestelt, miks kõik eeskujad on nii mustad ja korrastamata. Vastus: Kui pole majaperemeest, siis pole ka korda.

Räägime juudi perekonnaga ja küsime, miks nad Iisraeli ei koli. Vastused on kõhklevad ja mittemidagiütlevad. Meie käest küsitakse, kas armastame muusikat. Vastust ootamata hakkab mängima tugev vene pop-muusika.

Alles nüüd julgeb pererahvas meile rääkida, mis nad olukorrast arvavad.

Linnaservas majakeses elab vana naine, kes elab annetustest. Ta on olnud saksa perekondades lastehoidja ega saa üldse pensioni.

Noorel teadlasel on suur raamatukogu. Ta loeb ajalugu originaalkeeltes. Küsimusele, miks ta ise kõiki neid maid, mille ajalugu ta uurib, ei külasta, naeratab ta ja kehitab õlgu. Siis lisab ta, et arhiivmaterjalidest jätkub — aga see ei kõla veenvalt.

Noor üüdruk arvestab oma uut töökohta.

Ta saab sealt ametlikult rohkem palka, aga seal ei saa midagi „organiseerida". Arusaamatule küsijale ta seletab, et seal ei saa midagi „kõrvale toimetada". Palga eest ei saa nagunii midagi osta.

Jõekääru suvekodu köögipersonaal. Esireas vasakult paremale: H. Ungurs, R. Valter — majandusjuht, E. Gelzins. Tagareas: M. Varik — köögi juhataja, E. Schaer, E. Nagel. Foto: J. Säägi

„Ruberg on parem soomlane kui enamik meist"

Suur tähelepanu Endel Rubergi kunstinäitusele Kanada soome ajalehes

Kanada soomlaste ajaleht „Vapaa Sana" avaldas oma 25. juuli numbris (nr. 59 — 1978) poole leheküljelise artikli „Endel Rubergi kunstinäitus". Vaadeldud on Endel Rubergi juuni lõpul — juuli alul Vancouveris toimund näitust. Lisatud on kolm fotot, ühel kunstnik oma tööde ees, teine kortsutustehniline nahamaal „Hõimupuu" ja kolmas nahamosaiik „Sangarite laul". Artikli autor Ray Rinta kahjatseb, et informatsioon näitusest jõudis liiga hilja Vancouveri soomlasteni.

Artikli alul antakse kunstnikust biograafilisi andmeid, tema vabatahtlikuna Soome sõjaväes teenimist ja edaspidist elukäiku. Selle järel kirjeldatakse tema kunstiloomingut, mis on lähedaselt seotud soomesugu rahvastega ja usuga.

Autor vaatleb ta kolmepalgelist kunstiloomingut, külmutustehnilisi akvarelle ja kahes eritehnikas tehtud nahatöid.

Ta kirjeldab pikemalt külmutustehnika arenemist paarikümneaastasel tööperioodil.

R. Rinta peab Rubergi tõeliselt kõrgklassi kuuluvaks kunstnikuks, kelle tööd on saanud rahvuslikke ja rahvusvahelisi auhindu, kusjuures tema töid omavad mitmed Kanada kui ka teiste maade tuntuimad isikud. Autor ütleb, et mõnele võiks selline kuulsus pähe minna, aga Ruberg on oma iseloomult sõbralik ja lihtne, kes on valmis oma töid esitama igale neist huvitatule.

Ka kirjutise autorile on seletatud mõne töö sümboolikat, mida ta pikemalt kirjeldab.

Avamisest rääkides kirjutab ta ka Alar Kivilo pooletunnisest värvifiimist „Endel Ruberg", mis jättis vaatajale haarava mulje oma Sibeliuse muusika ja soome-ugri vaimsusega.

Lõpuks ütleb Ray Rinta, „Ei saa muud kui imestades tõdeda, et selliseid mehi kui Endel Ruberg on tõelisuses olemas. Ütleksin, et see Kanada eestlane on parem soomlane kui enamik meist".

Endel Ruberg oma maalide ees

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$32.—	$35.—
Poolaastas	$18.—	$19.—
Veerandaastas	$ 9.50	$10.50

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$53.—	$58.—
Poolaastas	$28.—	$30.—
Veerandaastas	$15.—	$16.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $69,—, poolaastas $34.50, veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 40 centi. Üksiknumbri hind 40 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „.....“ ..... 197..... Tellimise kaitseks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

MEILE KÕIGILE ARMAST

SALME VACHROMEEFF'i

mälestavad kurbuses

EBBA KASK
MARTA KOOL
MARIA HINDRE
IVI EGALIK
OSKAR TARENDI
WOLLI EGALIK
ALFRED KASK
LEIDA ja ARNOLD KUUL
EDUARD KUUTMA perekonnaga

OMA ARMAST SÕBRATARI JA TÄDI

SALME VACHROMEEFF'i

(neiuna Weber)
sündinud 1. märtsil 1903 Kohilas
surnud 28. juulil 1978 Torontos

mälestavad leinas

ANN PARMAS
SUGULASED Eestis

UNUSTAMATUT ARMAST SÕPRA

SALME VACHROMEEFF'i

mälestavad sügavas leinas

EMILIE EGAV
NATALIE., OSKAR ja PAUL VALLEE
ANNE ja BURT BROOKS

ARMAST SÕPRA

JAAN PAJU

mälestavad

BENNO SIGUS perekonnga
RUDY ja ANITA

KAUAAEGSET SÕPRA

OREST TUUS'a

mäletavad

MAI ja LEMBIT AEDMA
AINO ja ERIK LUND

Meie südamlik kaastunne VALJA'le tema abikaasa

OREST TUUS'a

surma puhul

Mälestame leinas

IMANTA KELDER perega
ALBERT SEPP
BORJA EICHFUSS abikaasaga

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director
723 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8002

PEEL CHAPEL 2180 Hurontario St., 279-7663

RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-7954

YORKE CHAPEL 2357 Bloor St. W. 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED
Off-the-Street Parking at all Chapels.
Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine.
Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

● Adventisti õpetaja Eduard Mägi ja tema abikaaga Liisa Mägi pühitsesid Riversides, Kalifornias oma 60 a. pulma-aastapäeva. Eesti advendigrupp Riversidest ja Loma Lindast olid nende külalisteks. USA väljaanne „Who is Who in Religion" avaldas ka õp. Ed. Mägi lühikese eluloo.

ARMAST SÕPRA

SALME VACHROMEEFF'i

mälestavad leinas

HELMI ja HEIKI EHASALU

ARMAST VILISTLAST

Salme Vachromeeff-Veber'it

mälestavad leinas

ENDISE E. LENDERI TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI VILISTLASED JA ÕPILASED

OMA ARMSAT VILISTLAST

ALFRED SAARES'T

sündinud 9. detsembril 1902 Tartus
surnud 24. juunil 1978 Londonis, Inglismaal

mälestab sügavas leinas

KORPORATSIOON FRATERNITAS ESTICA

Ligemale 3000 osavõtjat...

(Algus lk. 1)

ükskõik kus meie ei koguneks, ei unusta me, et see maa võeti meilt vastu meie tahtmist. Kinnitame täna oma usku, et see vabadus jälle taastub. Ta lõpetas oma tervitussõnad Toompealt president K. Pätsi viimase läkituse sõnadega, kes avaldas lootust, et meie kindlameelne rahvas jälle vabaks saaks.

Kui orkester mängis „Kalevite kantsi" tekkis kantsi juurde väga raugaliku välimusega mees, kellest rahvas tundis ära Ülemiste vana, kes käis oma torni juures kontrollkäigul.

Sihtasutus Eesti Päevade esimees T. Tõsine tutvustas järgnevat külaliskõnelejat R. Norvelli öeldes, et täna mil kungla rahvas on kokku tulnud, pole sobivamat momenti tutvustada Esto-80 juhti, kes kutsub meid 23 kuu pärast Stokholmi.

„Tere tulemast Stokholmi 1980"

R. Norvell ütles, et tunneb end tõeliselt austatuna, et saab osa võtta sellest sündmusest. Ta tundvat end kodusena Kanadas, kuna see on sarnane teistele Põhjala maadele. Ta vaatles assimilatsiooni mõjusid viimase kahe generatsiooni juures ja käsitles küsimusi ka seoses Esto-80-ga, soovitades juba varakult oma sõpradega majutuse võimalusteks tihendust võtta, et vältida kalleid hotellide hindu, ja ütles lõpuks „Tere tulemast Stokholmi 1980!" (Toome lähemalt tema kõne kokkuvõtte meie ajalehe ühes järgmises numbris).

Kõne lõpul orkester mängis ja rahvas laulis Eesti hümni, ning siis järgnes Killamängude teine osa: ringkäik läbi maakondade. Rahvaarv oli juba suureks kasvanud. Esimeseks oli Harjumaa, kus maavanemal Merike Toomesel oli kõne Ülemiste vanaga, kes küsis et millal Tallinn valmis saab? Kavalises osas laulis „Säde" grupp „Tallinna teel" ja Eesti Vanemgaidide koor G. Mitti akordioni saatel „Vana Tallinn". (Ringkäigu maakondades esitame järgmises numbris)

Rahvas kogunes peahoone tagusele väljakule, kus varem oli toimunud Killamängude pidustuste avaaktus ning veerandtunnilise hilinemise järele kuulutati õhtused etekanded suure karjapasuna helide saatel avatuks.

Tomas Metsala oli koostanud Toronto Eesti Meeskoori, Toronto Eesti Vanemgaidide Koori, „Jõekääru" suvekodu kasvandikkude, rahvatantsurühm „Kungla", Rootsi Eesti Skautlike Noorte Maleva esindusüksuse, laulutrio „Säde", kandlemängijate, akordionistide orkestri ja meestrio „Positiivsed mehed" ettekannetest huvitava ja vaheldusrikka põimiku, mida rahvas jälgis ilmselt suure huvi ja tähelepanuga. Õhtuse kava peanumbriks kujunes siiski Killamängude tule süütamine, millest võtsid osa kõik „maavanemad", keda saatsid vastava maakonna rahvarõivastesse riietatud näitsikud, kes kandsid minitüürseid maakondade vappe.

Killamängude tule süütamine

Põlevaid tõrvikuid kandvad maavanemad ja neid saatvad vapikandjad kogunesid üksteise järele rahva ette, kus nad üksteise kõrvale üles rivistusid. Iga maakonna esinduse saabumisel leelotas Ellen Parve-Valdsaar vastavat maakonda iseloomustava laulusalmi. Kui kõigi maakondade esindajad olid kohale saabunud, tuli murulavale ka Toronto Eesti Meeskoor ja Anne Tüll kandis ette Hannes Oja pühenduse Killamängudele, milles kutsuti killamängudest osavõtjaid täna oma südameisse üles ehitama mineviku mälestusi.

Pühendus võeti vastu tugeva aplausiga ning meeskoorilt kõlas Harry Toi juhtimisel pidulikku momendi iseloomustav laul „Mu armas isamaa."

Lauluhelide saatel moodustasid „maavanemad" kõrgele asetatud tulealuse ümber ringi ja süütasid oma põlevatest tõrvikutest killamängude tule, mille leegid tõusid rõõmsalt paksudest ähvardavatest pilvedest vabanenud siniste laikudega kaetud taeva pole.

Järgnev kaks tundi kestev kava oli köitev ja rikkalik. Toronto Eesti Meeskoor laulis mitu laulu Harri Toi juhatusel. Vanemgaidide Koor lõbustas rahvamassi G. Mitti juhatusel ja tema akordioni helide saatel, „Jõekääru" suvekodu väiksemad ja suuremad poisid esitasid Aime Nurmse ja Robert Kivi juhtimisel humoorikad läbiviintsitatud mänge, mis tekitasid rahvale lõbusa tuju, rahvatansturühm „Kungla" oli seekordvälja tulnud eriti mitmekülgse ja huvitava kavaga ning oli rakendanud selle esitamiseks suure arvu tantsijaid, Rootsi Eesti Skautlike Noorte Maleva viieliikmeline tüdrukute trupp esitas huvitavaid lauluviise, kaasakiskuvate lauludega esinesid ka populaarne laulutrio „Säde" (Kristina Meipoom, Merike Toomes ja Andres Tamm) ja laulutrio „Positiivsed mehed" (Mark Teose, Erik Teose ja Alar Kivilo). Kandlemängijad Alfred Kuus, Hanno Bohl ja Tõnu Mägi esitasid pikema huvitava kava kandletel, kus ei puudunud ka selline klassikaline koduviis nagu „Mul meelen kuldne kodukotus". Erilist furoori tekitas 9-liikmeline akordionistide orkester, kes esitas Ärni Kääridi juhtimisel populaarseid ja rahvapäraseid viise.

Leidlikkude teadustajatena esinisid Anne Tüll ja Harri Mürk.

Pärast eeskava järgnes Moonstone'i suusakuurordi peamajas tants, mis kestis üle südaöö ja oli lõbusaks lõpupunktiks õnnestunud rahvarohketele eestlaste pidustustele.

Rikkalik rahvamängude kava

Killamängude rahvamängude osa toimus T. Metsala juhtimisel õhtupoolikul algusega kell 7. Selleks ajaks hakkasid rasked pilved taevakaarel hajuma ning ähvardav vihmaoht hakkas pelglikult taanduma.

Soome saadik näituse avamisel Laurentiani ülikoolis

SUDBURY — Laurentian ülikoolis avati näitus kanada-soome tööliste organisatsiooni materjalist, mis kuulub Kanada riigiarhiivile (Public Archives of Canada).

Avaõhtule oli kutsutud dr. H. B. M. Best'i (Laurentiani president) ja dr. W. Smith'i (arhivaar) poolt kohapealseid soomlasi, eestlasi, lätlasi ja leedulasi. President tutvustas külalistele ülikooli soome programmi piirkonnas, kus asub nii palju soome päritoluga kanadalasi. Ta rõhutas veel rahva abi ja toetuse vajadust uue programmi rajamisel. Dr. Smith Ottawast tutvustas näituse sisu, mis hõlmab soome tööliste töötulemusi Kanadas viimase 80-e aasta jooksul ja kriipsutas alla seda, et üks rahvas või rahvusgrupp aitab kaasa ajaloo kujundamisel alles siis, kui tast jääb järele kõigile kättesaadavat materjali.

Soome saadik Niilo Pusa võttis sõna ning avas näituse mis oli saanud omale nime „esimene". See toodi rahva silmale ette esimest korda Kanadas.

Samal ajal korraldas Laurentiani raamatukogu näituse valitud teostega oma suurest soome kollektsioonist, mis kõige täielikum kõikidest ülikooli raamatukogudest Kanadas soome-ugri ja balti alal.

Umberto Nobile suri

ROOM — Roomas suri 93-aastaselt itaalia maadeuurija Umberto Nobile, kes esimesena lendas 1926. aastal koos Norra maadeuurija Roald Amundseniga üle põhjanaba. Nobile sooritas kaks aastat hiljem õhulaeval teise reisi põhjanabale, kuid siis hukkus ta sõiduk lumetormis ning kaheksa kaasasõitjat said surma. Nobile päästeti, kuid sai ajakirjanduses tol aja terava kriitika osaliseks.

Omaniku haiguse tõttu
MÜÜA
1973 a. Pontiac „Ventura" (automatic, power-brakes, power-steering, radio). Väga heas korras. 19,000 miili sõidetud. Tel. 465-9892.

EESTI KORTERIMAJAS,
2378 QUEEN ST. E.
2 MAGAMISTOAGA KORTER
ÜÜRILE ANDA. TEL. 766-2255

Kujutava kunsti STUUDIO
Joann SAARNIIT
Müügil õlimaalid
567 Roehampton Ave.
Tel. 488-5895

Korrastan
VÄIKEMOOTOREID
muruniitjad, kettsaed, lumepuhujad ja päramootorid.
Tel. 225-3983 — H. KASK

KIRIKUD

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel **483-5847**
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8 tel. **483-4103**

VÄLJASÕIDU-JUMALATEENISTUS pühapäeval, 6. augustil kell 11 hommikul Oro rannas. Jumalateenistus toimub Simcoe ääres Bernhard ja Ada Jõe'de suvitusalal. Järve äärde sõita 5-nda teega. Kõik kutsutud!

JUMALATEENISTUS 13. augustil kell 11 homikul. Teenib koguduse õpetaja.

ÕPETAJA KÕNETUNNID suvepericodil neljapäeviti kell 6—8 õhtul. Tel. 483-5847, 483-4103.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 13. aug. JUMALATEENISTUS Jõekäärul kell 3 p.l. Laulab Pensionäride Klubi segakoor.
Pühap., 13 aug. JUMALATEENISTUS kell 6 õ. linna kirikus.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
833 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave. Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1A6
Tel. 961-8391

„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3—3.30 p. l. WHLD 1270 kc.

5.—7. aug. VAIMULIK TELKLAAGER Kiviõjal. Kõik on kutsutud!

Pühap., sealsamas JUMALATEENISTUSED kell 11 hom. ja kell 4 p.l. Kell 8.15 LÕKKEÕHTU. Kõnelevad E. Mänd, L. Heinmets ja K. Vaikla. Segakoor.

Kolmap., 9. aug. kell 7.30 õ. „Kolmapäevane kiitus" kirikus.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja H. Söderholm
177 Blantyre Ave., Scarboro, Ont. M1N 2R6. Tel. 691-3184.

3.—7. augustini VAIMULIK KONVERENTS koos T. E. Vabakogudusega E. Viigi talus, Port Sydney, Muskokas.

Pühap., 6. aug. jääb jumalateenistus Torontos ära.

Laup., 12. aug. kell 7 õ. VABAÕHU JUMALATEENISTUS Collingwoodis. Jaan Sepa suvila õues.

Pühap., 13. aug. kell 11 e.l. VABAÕHU JUMALATEENISTUS Stayneris, A. Vähi farmis.

Mõlemis koosolekus muusika ja laulu ettekandeid. Kõnelevad A. Söderholm j.t.

Pühap., 13. aug. jääb jumalateenistus ära.

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS
Kirik: Redeemer Luteri kirik,
(Bloor ja Indian Rd.)
Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Toronto M4S 1J2. Tel. 483-2478.

Väljasõit 13. aug. pr. Tiitsoni suvilasse. Jumalateenistus algusega kell 2 p.l.

TEEJUHIS: Torontost sõita Hwy. 400 ja 400 pikendusega kuni Hwy. 69 ja 12, pöörata sealt vasakule. läände. Kui 69 ja 12 lähevad lahku, sõita Hwy. 12 pidi kuni Wegner Beach Rd.-ni., Wegner Beach Rd.-ga paremale itta kuni esimese ristteeni, pöörata jälle paremale. Seitsmes suvila paremal pool on pr. Tiitsoni suvila. Suvila tel. (705) 534-3690.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on teisipäeviti kell 6—7.30 õpetaja kodus. Muul ajal kokkuleppel.

Usuteadusliku Instituudi tegevusse astumise puhul Torontos Vana Andrese kirikus 23. juulil toimunud piiskoplikule jumalateenistusele oli kogunenud rohkel arvul kirikulisi. Esiplaanil keskel jumalateenistusel esinenud vaimulikud ja Usuteadusliku Instituudi kandidaadid. Foto: Vaba Eestlane

Eestlased tunnistajatena Vilniuse protsessil

Enn Tarto keeldus seletuste andmisest, Mart Niklus mainis, et tema tutvuses kaebealuse Petkusega ei ole midagi seadusevastast

STOKHOLM — Vilniuses toimunud leedu dissidendi Viktoras Petkuse protsessil olid tunnistajateks ka kaks eestlast — Enn Tarto ja Mart Niklus nagu selgub Stokholmis tegutseva Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskusele saabunud andmetest. Lätlastest oli tunnistajana kohale toodud Ints Cailitis Riiast. Mõlemaid eestlasi on korduvalt karistatud vangistusega rahvuslikust tegevusest osavõtmise pärast. Viktoras Petkus mõisteti teatavasti nõukogude rezhiimi vastase tegevuse pärast 15 aastaks vangi ja asumisele.

Viktoras Petkus on usklik inimõiguste eest võitleja, kes on allakirjutanud tervele reale avaldustele ja protestidele. Teda on korduvalt selle eest vahistatud.

Leedu Helsingi grupp loodi novembris 1976. viie isiku poolt, kes valisid Petkuse grupi esimeheks.

Grupi poolt on koostatud kümmekond läände jõudnud dokumenti inimõiguste rikkumise kohta, milledest kaks on seotud ka kahe eestlase — Enn Tarto ja Mart Nikluse nimedega. Petkus arreteeriti möödunud aasta augustis.

Mart Niklus mõisteti 1959. aastal viieteistkümne foto läände toimetamise eest 10 aastaks sunnitööle, mille lisandus 3-aastane asumisele saatmine. Vabanes 1966. aastal kuid on pärast seda korduvalt vahistatud.

Enn Tarto mõisteti 1962. aastal „Eesti Rahvuslaste Liidu" nimelisest noorte organisatsioonist osavõtmise pärast 5-ks ja pooleks aastaks sunnitööle ja vabanes 1960-nendate aastate teisel poolel.

Enn Tarto deklareeris Vilniuses toimunud kohtuprotsessil, et ta keeldub tunnistamast ja küsimustele vastamast. Mart Niklus andis aga ülevaate oma tutvusest kohtualuse Petkusega, rõhutades, et selles ei ole midagi seadusevastast. Niklus nõudis oma sõnavõtu tõlkimist peale vene keele ka leedu keelde, kuid see nõudmine lükati kohtu poolt tagasi.

Petkust süüdistati Nõukogude Leedu kriminaalkoodeksi paragrahvide 68, 70 ja 112 järgi, mis käsitlevad nõukogude vastasest propagandast, nõukogude vastasest organisatsioonist osavõtust ja „moorsoo kõikeiisest rikkumisest".

Ukrainlased kaitsevad oma vabadusvõitlejat

Viis ettepanekut Kanada valitsusele N. Liidu inimõiguste eest võitlejate abistamiseks

Kanada ukrainlaste keskorganisatsiooni Ukrainian Canadian Commitee Toronto osakond, mille liikmeskonda kuulub 33 organisatsiooni, mis hõlmavad 80.000 ukraina päritoluga inimest, avaldas Toronto hommikuleht „Globe and Mail" poole leheküljelise kuulutuse, millega korjatakse allkirju Kanada peaminister Trudeau poole apelleerimiseks, et ta astuks samme ukraina inimõiguste eest võitleja Lev Lukjanenko ja teiste N. Liidus äsja vangi mõistetud dissidentide vabastamiseks.

Kuulutuses süüdistatakse Kanada valitsust, et see ei ole midagi teinud Helsingi kokkulepete inimõiguste rakendamise nõudmiseks ning esitatakse Kanada valitsusele viis nõudmist. Mainitakse, et Kanada valitsuse poolt omaks võetud

„vaikne diplomaatia" inimõiguste eest võitlejate kaitsmiseks N. Liidus ei ole andnud soovitud tulemusi

ning selle meetodiga ei ole suudetud vabastada ühtegi inimõiguste eest võitlevat isikut N. Liidu vanglatest.

Kuulutuses nõutakse esmajoones Kanada peaministrilt, et ta mõistaks avalikult hukka N. Liidus inimõiguste karistamiseks lavastatud kohtuprotsessid, mis on vastuolus Helsingis sõlmitud kokkulepetega ning nõuaks nende protsessidega vanglasse saadetud isikute vabastamist. Teiseks soovitakse Kanada valitsuselt, et see nõuaks silmapilkselt nende isikute vabastamist ning võimaldaks neil emigreeruda Kanadasse.

Kolmandaks rõhutatakse, et nii kaua kui need isikud ei ole vabastatud, peaks Kanada valitsus loobuma Helsingi kokkulepetest ja katkestama kõik kultuurilised, teaduslikud ja kaubanduslikud sidemed N. Liiduga.

Neljandaks nõutakse Kanada Olümpiakomiteelt, et see avalikult deklareeriks oma loobumist Moskva olümpiamängudest poliitiliste kohtuprotsesside ja Helsingi kokkulepete rikkumise pärast N. Liidus. Lõpuks kutsutakse Kanada advokaate üles kaitsma Lev Lukjanenkot, kes on elukutselt advokaat ning andma toetust Lukjanenko vabastamiseks organiseeritud aktsioonidele.

Lev Lukjanenko on 51 aastane ukrainlane, kes mõisteti „N. Liidu vastase agitatsiooni ja propaganda" eest 10 aastaks vangi ja viieks aastaks asumisele. Lukjanenko pidas oma protsessil tund aega kestva lõpu kaitsekõne, mida kohtu eesistuja katkestas 29 korda.

Portugali valitsus lahkus ametist

LISSABON — Portugali president Antonio Eanes vabastas sotsialistide parteisse kuuluva peaministri Mario Soaresi oma ametist ja alustas läbirääkimisi uue valitsuse moodustamiseks. Mario Soaresi koalitsioonivalitsus koos konservatiivse demokraatliku keskparteiga varises kaks päeva tagasi kokku kui konservatiivid loobusid valitsusse toetamisest, süüdistades seda kommunistidele liiga suurte järeleandmiste tegemiseks põllumajanduspoliitika rakendamisel.

Kuues matsh lõppes viigiga

BAGUIO, Filipiinid — Venelasest male maailmameister Anatoli Karpovi ja tema väljakutsuja N. Liidu pagulase Viktor Kortshnoi vaheline maailmameistrivõistluste kuues matsh lõppes jällegi viigiga. Seni ei ole kumbki maletaja oma vastast võitnud. Maailmameistri võistlustel tuleb maailmameistriks see võistleja, kes saavutab oma vastase üle esimesena kuus võitu, kuna viigid ei anna kumbagile punkte.

Factory On Wheels
940 ALNESS STREET, UNIT 12
DOWNSVIEW, ONTARIO M3J 2R8
5-tollised jätkudeta vihmaveerennid
ALCAN VÄRVITOONIDES
valge, pruun, must, helebeesh, metsaroheline
Varustame ISETEGIJAID vihmaveerennidega ja sinna juurdekuuluvaga
HELISTAGE
FACTORY ON WHEELS
661-3843 661-3021

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 699-5295
Teeme uusi ja parandame vana nii linnas kui ka suvilates

Teadaanne pensionäridele

Eesti Pensionäride Klubi Torontos korraldab väljasõidu teisip., 22. augustil Cherry Ave. Farms'i, Vinelandis. Ärasõit kell 9 homm. Eesti Maja juurest. Liikmetele $3.—, külalistele $4.—.

Registreerida: A. Edasi, tel. 266-3694 esmasp., 14. aug. kella 7—9 õ.; F. Terts, tel. 691-5228 teisip., 15. aug. kella 7—9 õ.; H. Parsons, tel. 463-0009 kolmap., 16. aug. kella 7—9 õ.

Lähemat informatsiooni saab eelregistreerimisel.

JUHATUS

Bittner's
Euroopamaitselised toidud
Lihasaadused & delikatessid
Tuntud kõrgekvaliteedilisi ja peenemaitselisi liha- vorsti- ja suitsutussaadusi ning delikatesse LEIATE MEIE ÄRIDEST!
Peakontor: 21—25 Medulla Ave. Toronto 18, Ont.
Laod: Toronto, Montreal
27 ÄRI: Toronto, Ottawa, Kitchener, Waterloo, Burlington, St. Catharines, Mississauga, London, Oshawa, Pickering

EESTLASED! Kui sõidate Muskokasse või mujale kaugemale põhja, siis tehke vahepeatus meil!
SUOMI RESTAURANT
Highway 11, 6 miili Gravenhurstist lõunas
L.L.B.O. litsents
TELEFON (705) 689-5337
Meil on saadaval riisivorsti, kapsarulle, kanada parimaid karjala-pirukaid ja palju muud maitsvat.

HEY . . . LOOK WHAT WE'VE GOT
CELLULOSE INSULATION
Säästate kuni 50% 12,5 kg kotilt
Nüüd on õige aeg osta isolatsiooni
AIRWOOL INCORPORATED
1 GUARDSMAN RD. THORNHILL, ONT. L3T 2A1
TELEFON 881-8101

Rahulik meel on parimaks südame ravimiks

HEIDELBERG — Südameinfarkt, mida veel mõningate aastate eest peeti „direktorite tõveks", ähvardab muutuda rahvahaiguseks. Lääne-Saksamaal sureb aastas kuni 76.000 inimest südameinfarkti tõttu. 20 aastat tagasi oli neid veidi enam kui pool sellest. Südame- ja veresoontehaigustele on vastuvõtlikud nüüd kõik ühiskonnakihid. Selletõttu on nende põhjusi hakatud endisest täpsemalt uurima.

Heidelbergi ülikooli sotsiaal- ja elukutsehaiguste instituudi uurijad on tulnud sellele tulemusele, et isikud, kes on rahul oma tööga ja elukoha ümbrusega, haigestuvad harva südametromboosi.

Selle asemel hialdatud anahnus, edu püüdlemine ja kompetentsuse vajadus, samuti kui üksluine töö, tunnustuse puudus ja hirmutunne õdustavad südameinfarkti.

Pealkirja all „Psühhosotsiaalne pinge ja südamehaigused" avaldasid Heidelbergi professorid Maria Blohmke ja Hans Schaefer äsja oma aastatepikkuse uurimise tulemused. Volkswagen-ettevõtte poolt antud toetusega uurisid nad sadu 40—59 aastaseid naisi ja mehi haarates oma uurimistesse nende isikukohased ja perekonnasuhted ning tööolud. Uurimiste tulemus näitas selgesti, et miljöösse suunatud tundelised reaktsioonid olid sagedasti põhjuseks südameinfarktile ja südamevoolmeile (angina pectorisele).

Üksikisiku ja tema sotsiaalse miljöö vahelised konfliktid olid paljudel juhtudel pingest vabanemiseks aga selliste vanemate inimeste juures, keda kolesteroolimäära ülekaalu ja lisanduva kõrge vererõhu tõttu peeti ohtsoonis olevaiks.

Sotsiaalarsliteadlaste tõdemiste järgi päritud tegurid ja elukombed mõjutavad omalt poolt infarktiriski. Liigne tundlikkus võib olla põhjuseks, et kõhn mittesuitsetaja, kel on normaalne vererõhk saab südameinfarkti, kuigi sellevastu oma elu ja ümbruskonnaga rahulolev 100 kg raskune mees peaks selleks olema hoopis suurte kalduvustega.

Infarktijuhtumite suurenemine oleneb Heidelbergi uurijate arvates industrialiseerimisest.

Nad soovitavad kõigile, et inimesed väldiksid psühhosotsiaalset pinget ja liiga mugavat elu.

SPORT

Vasaraheite maailmarekord üle 80 m piiri

Juuli alul Moskvas peetud kergejõustikuvõistlustel heitis 30-aastane nõukogude liiklusõpetaja Boris Zaitshuk esimest korda vasara üle 80 m piiri. Uus maailmarekord on nüüd 80.14. Endine rekord oli lääne-sakslase Walter Schmidti nimel tagajärjega 79.30, kes heitis selle 1975. aastal Frankfurtis. Zaitshuk oli tänavu varem heitnud maailma edetabelis teiseks olnud tulemuse 78.80.

Zaitshuk saab augustis 31-aastaseks. Zaitshuk on 185 sm pikk ja kaalub 95 kg. Ta on harrastanud vasaraheidet juba 14 aastat, kuid esmakordselt ületas 70 m piirijoone alles 1975. aastal, mil esimeseks tulemuseks oli 72.38. Montreali olümpiamängude aastal ta heitis 75.42, aga ei pääsenud selle tulemusega N. Liidu meeskonda. Möödunud aasta oli Zaitshuki peamine läbimurde aasta, mil ta ületas aasta tippmehe Karl-Hans Riehmi. Parim tulemus oli siis 76.50, millega ta pääses aasta maailma edetabelis kolmandale kohale.

Praegune vasaraheite edetabel:

Boris Zaitshuk, NL	80.14
Karl-Hans Riehm, L.-S.	79.12
Aleksei Maljukov, NL	78.32
Roland Steuk, Ida-Saksa	78.14
Detlef Gerstenberg, I.-Saksa	79.64
Vladimir Dmitrenko, NL	76.46
Manfred Huning, L.-Saksa	76.36
Sergei Litvinov, NL	76.22
Jochen Sachse, I.-Saksa	75.22
Juri Sedyh, NL	75.18
Aleksei Spiridonov, NL	75.02
Aleksander Bunejev, NL	74.98
Karl-Heinz Reismuller, I.-S.	74.70
Jüri Tamm, Eesti	74.58

Ebaametlike teadete kohaselt oli olümpiavõitja Juri Sedyh kolm nädalat tagasi Tbilisis heitnud 79.90, mis oli üle endise maailmarekordi, kuid selle kohta pole saadud kinnitust.

Ameeriklane kõrgushüppetäht Dwight Stones kaotas õiguse võistlusteks

Ameerika ja maailma üks parimaid kõrgushüppajaid ja endine maailmarekordi omaja Dwight Stones kaotas loa võistlustest osavõtmiseks, kuna talle makseti televisioonisaate Superstars'is esinemise eest 33.000 dollarit, mille ta kinkis Desert Oasis Track Club'ile. Seda spordiklubi kontrollib ta oma perekond ja klubi on registreeritud Californias kui äriline ettevõte.

Rahvusvaheline Kergejõustikuliidu (IAAF) esimees Adrian Paulen seletas prantsuse spordilehele „L'Equipe'le": „Kahju küll, aga me teame et Stones on selle seltsi ainus liige." Paulen mainis, et tal on olemas kõik täpsemad andmed ja tõendid juhtunust. Stones'i juhtumis ei ole kergendavaid asjaolusid. Ta eemaldatakse võistlustelt eluks ajaks, kui ta ka rahad tagasi annaks.

Stones on vihane. Endine maailmarekordimees, kes on alles 25-aastane ja suure tulevikuga, on hakanud võistlustest osavõtmise õigust nõudma kohtu kaudu.

Samast programmist osavõtnud Jane Frederick, Kate Schmidt ja Francie Larricu võitsid TV-programmis vähem raha, kuid ka nende kohta pandi maksma võistlustest osavõtmise keeld.

Spordiuudiseid kodumaalt

Brjanskis peetud N. Liidu ametiühingute meistrivõistlustel saavutas kuldmedali Tarmo Valgepea, kes hüppas kõrgust 2.18, jättes sama tulemusega teiseks Tiit Pahapilli. Ramon Lindal oli esimene teivashüppes tulemusega 5.30, Gennadi Organov 200 m jooksus 21.27. G. Organov oli parim ka sprintnerite mitmevõistluses saavutades 100 m 10.73, 400 m 47,8.

Hõbemedali võitis Lea Griffel 800 m jooksus ajaga 2.06,9, pronksmedali said Heli Mägi kaugushüppes 6.15 ja Veronika Minina kuulitõukes 16.62.

*

Moskvas peetud N. Liidu meistrivõistlustel sai hõbemedali Kaire Indrikson 100 m seliliujumises, tagajärg 1.06,02 ja 13-aastane Marina Trofimova 200 m kompleksujumises ajaga 2.25,17; viimane sai pronksmedali veel 400 m kompleksujumises, aeg 5.10,79. Kõik eelpoolsed on uued Eesti rekordid. Kolmanda tipptulemuse saavutas Marina Trofimova veel 100 m liblikujumises, aeg 1.06,28. Uued rekordid on veel Ivar Stukolkini 1.53,85 200 m vabaujumises, Gunnar Tönningu 2.14,11 200 m ja 4.42,23 400 m kompleksujumises, Marina Sharajeva 4.40,34 400 m ja Monika Võsu 9.36,90 800 m vabaujumises. Finaalides tulid 4—8. kohale Liina Kruus, kes tegi 100 m vabalt 1.00,66, Terje Tomson 100 m liblikat 1.07,00, Margus Kukk 100 m liblikat 57,96 ja Kaja Indrikson 100 m selili 1.08,34. Nii tugevalt pole Eesti ujujad viimasel ajal esinenud ja Eesti rekorde uuendanud.

*

Tallinnas peeti N. Liidu kriteeriumisõidu meistrivõistluste kolmas ja viimane etapp. Kahe etapi järel oli juhtimas 1976. ja 1977. aastate meister Aavo Pikkuus, kuid Tallinnas seiras teda ebaõnn, ootamatu rattarike ja kukkumine põhjustasid punktide kaotuse ning tuli leppida teise kohaga. Meistriks tuli venelane A. Averin 90 punktiga, teine A. Pikkuus 83 punkti ja kolmas leedulane V. Galinauskas 66 punkti.

*

Uue Eesti rekordi jooksis Dnepropetrovskis kõrgemate põllumajanduskoolide võistlustel Ene Jürisma võites 400 m tõkkejooksu ajaga 61,7. Nädal tagasi oli ta jooksnud sel alal uueks rekordiks 62,4, kuid tütarlaps on heas vormis ja ületas peagi oma nimel olnud rekordi.

*

Riias peetud N. Liidu ulatusega jahilaskmise võistlusel saavutas kaarrajal esikoha Peeter Päkk 197 silmaga.

RISTSÕNA NR. 971

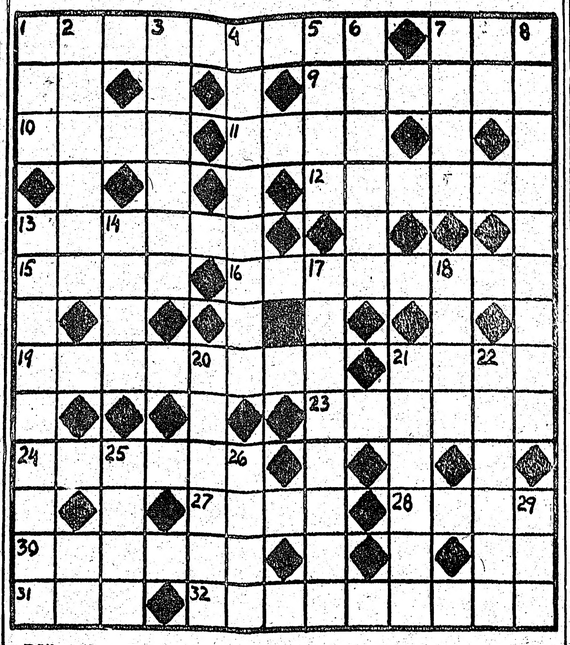

Põikread: 1. Eesti rahvatants, 7. Tähed, millega inglise keeles märgitakse tähtsat isikut, 9. Koht Tallinna lähedal, 10. Geomeetriline keha, 11. Näo osa, 12. Raskekelva meeskonna liige, 13. Lennuki juht, 15. Kohta, paika, 16. Kõrgmäestikus ronimisega seotud turism, 19. Kaaviar, 21. Märguanne, 23. Rändas, 24. Mudel, 27. Kerjus, 28. Jumal — saksa keeles, 30. Juurvili, 31. M. Metsnurga teos, 32. Veimevakk.

Püstread: 1. Kolmikkonsonant, 2. Tegevuses, töös, 3. Tuntud naistegelane iseseisvas Eestis, 4. Juhib teisi, 5. Põhi, 6. Võeti nahka maha, 7. Puuvill, 8. Naaber, üleaedne, 13. On suurlinnades autosõitjale tihti probleemiks, 14. Sugulane, 17. Kange vedelik, 18. Muinas-egiptuse jumal, 20. Taltsutamatu, 21. Arkav, 22. Vedelikumõõt, 25. Varrukateta üleriie, 26. Vaikselt, 29. Korteri osa (käändes).

RISTSÕNA NR. 970 LAHENDUS

Põikread: 1. Turvas, 6. Vapper, 10. Urgas, 11. Külili, 12. Imelik, 13. Alumine, 14. Enam, 16. Ette, 18. Düün, 19. Innustus, 22. Kana, 24. Korsaar, 25. Tormine, 27. Vist, 29. Peremees, 32. Sink, 35. Laar, 36. Eale, 37. Tuunika, 39. Kaktus, 40. Omlett, 41. Vilho, 42. Tõstuk, 43. Erutus.

Püstread: 1. Tekkel, 2. Relvad, 3. Aula, 4. Sri Lanka, 5. Karmiin, 7. Aime, 8. Palett, 9. Rakkes, 12. Inin, 15. Münster, 16. Esimene, 17. Tunne, 20. Nats, 21. Hosea, 23. Arve, 26. Otsekohe, 28. Isendid, 29. Plakat, 30. Raskus, 31. Elus, 33. Kadett, 34. Pettus, 37. Turu, 38. Amor.

RAAMATUID

müügil „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Ilme Ivandi — Pargi	2.50	35
Kuldne tammetõru — Näidendid ja ettekanded noortele	3.—	35
L. Wahtras — Liivaklass	2.50	15
Ravimtaimed, 250 retsepti	2.50	15
Enn Nõu — Vastuvett	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — Realviem	3.50	35
H. Michelson — Skautlikul teel	3.—	35
H. Michelson — Noorsootöö radadel	4.30	35
H. Michelson — Eesti radadelt	3.—	35
Eduard Krants — Lumeliitlased (luuletuskogu)	3.—	15
Ilona Laaman — Mis need sipelgad (luuletuskogu)	3.—	15
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — Mõttelend — Pilte ja peegeldusi	5.—	25
Karin Saarsen — Lohengrini lal kumine	4.50	15
Herbert Salu — Utoopia ja futuroloogia	4.50	25
Triinu" üksiknumbreid	1.50	
A. Kubja — Kadunud kodud — mälestused	4.—	25
A. Kubja — Mälestusi kodusaarelt	2.—	20
A. Kubja — Palukesed	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — Soomepoisid 426 lk. + 64 lk. fotosid	14.—	35
Leho Lumiste — Alamuse Andros — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust	6.65	40
L. Lumiste — Atlandi aknal	2.10	40
L. Lumiste — Killad külas	5.30	40
A. Vomm — Ristsõnad I	2.50	20
A. Vomm — Ristsõnad II	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad III	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad IV	2.25	20
Ants Vomm — Minu hing (luuletuskogu)	20.—	40
K. Eerme — Surnud laevad ja elavad mälestused	1.50	15
K. Eerme — Päevata päevad ja ööta ööd II	4.—	40
S. Ekbaum — Ajatar (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	4.—	30
J. Pitka — Rajusõlmed	8.80	40
A. Käbin — Vaim ja muld	5.—	40
Urve Karuks — Kodakondur (luuletuskogu)	6.—	20
H. Oja — Koputused eneses (luuletuskogu)	1.50	25
H. Oja — Tunnete purdel (luuletuskogu)	2.75	25
A. Küng — Mis toimub Soomes?	14.—	50
E. Sanden — Mitme niio ja nimega	12.50	50
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—	40

RAAMATUID LASTELE:

Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastele	2.50	60
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkoolieallstele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkoolieallstele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.25	35

ARVI KORK

MÕRVALUGU

8.

„Kontinuiteet, vanapoiss", naeratas Cluff magusasti, nagu oleksime vanad sõbrad, „sina leidsid relva, sina võtsid ta maast üles ja panid ümbrikku, sina viid ta ka laboratooriumi. Et sa hiljem võiksid vanduda, et see on just seesama püstol, mis sealt metsa alt tuli, ja mitte mõni teine kurikuulsa mõrvameeskonna poolt asemele sokutatud või ära vahetatud. Aga sa kindlasti teadsid seda juba isegi, eks ole, Harv vanapoiss?"

„See pole tarvilik, kui relva teile siin üle annan ja talle oma initsiaalid peale panen", arvasin mina. „Siis tean ma kohtus tunnistada, et see on sama riist."

„Ahaa", naratas Cluff, „aga samuti võid sa sel juhul sõrmejäljed laiali määrida — kui sa seda juba teinud ei ole. Ei, kallis poiss, sina leidsid ta, sina vii ta laboratooriumisse — kui midagi valesti on, läheb see sinu krae vahele, mitte minule. Eks ole õigus, poisid?"

Poisid rüüpasid loginal kohvi ja noogutasid tagant. Õigus muidugi, staabiseersant. Sina oled meie ülemus, sul on alati õigus.

„Aga siis pean ma ületunde kirja panema", õiendasin, „kes selle eest vastutab?"

„Ära selle üle muretse", arvas Cluff, „lasen sind ajutiseks mõrvameeskonda ümber paigutada, okei? Ja kirjutan ise ületunni-lehele alla. Muuseas, kus on su tahmanäoline konstaabel?"

„Kes?"

„See kirju kass, kes mõrvakohta valvas. On ta ikka veel seal?"

„Rick Naylor? Ma arvan, et ta on koju läinud. Ta istus öö otsa mõrvakohal, ilma lõunatunnita."

„Okei, seersant Kork — kas sa oleksid nii lahke, kui ma tohin paluda, et sa ta üles otsiksid ja minu jutule saadaksid?"

„Ja misjaoks, kui ma küsida tohin?"

„Sa ei tohi küsida, neetud veelkord! Mina olen selle mõrvameeskonna ülem, ja nüüdsest peale oled sa mu otsekohene alluv. Tee mis sul kästakse, inimeseloom, ja ära jobuta rumalaid küsimusi!"

Tundsin, kuidas mul pikkamööda kael punaseks läks. Asetasin ümbriku mõrvarelvaga ettevaatlikult Cluffi nina alla lauale.

„Siin on teie asitõend, staabiseersant Cluff. Nüüd ma lähen koju, mu teenistusaeg on läbi. Kui mulle midagi veel öelda kavatsete, käige palun staabiseersant Byron'i kaudu, tema on minu ülemus."

Ma pöörasin end ümber ja jalutasin detektiivkontorist välja.

Kui staabiseersant Byron'i lauast mööda sammusin, oli see just parajasti telefoni peal. Ta tõstis käe ja hüüdis:

„Üks minut, Harv!"

Jäin seisma. Byron lõpetas telefonikõne ja asetas toru hargile.

„Staabiseersant Cluff palus, et ma sind mõneks tunniks talle laenaksin. Ta tahab, et sa selle leitud tuliriista laboratooriumi viiksid — kontinuiteedi pärast, et asitõenduste ahelas lünka ei tekiks. Okei?"

See sunniku Cluff oli niisiis detektiividetoast, paarkümmend sammu eemalt, Byronile helistanud, et see mind kinni püüaks, enne kui uksest välja jõudsin. No mida sain mina selliste kurikavalate võtete vastu teha? Byron oli mu otsekohene ülemus ja ma pidin tema käske täitma.

Asusin minekule. Konstaabel Rick Naylor tuli mulle välisuksel vastu.

„Hei — Rick, staabiseersant Cluff tahab sind oma kontoris näha. Tahab sulle nähtavasti aukõrgendust anda, tehtud tubli töö eest. Panin sinu eest hea sõna sisse, ma ise olen nüüd ka mõrvameeskonna liige!"

Rick naeratas valgete hammaste välkudes.

„Tänan, seersant. Ma pean seda meeles."

Sa väike vaene must lammas, mõtlesin omaette. Sa ei teagi, et sa lõvikoopasse jalutad. Aga eks igal oinal tule kord oma mihklipäev.

Laboratoorium oli all-linnas, Sadamapuiesteel. Pidin end eesukse juures sisse kirjutama, siis anti mulle paberilipakas, millega võisin edasi minna. Läksin läbi mitme pika ja keerulise koridori, mööda lahtistest ustest, kus valgetes kitlites mehed ja naised lettide taga askeldasid, kemikaale ühest klaasist teise kallates ja leegitsevate Bunsen-lampide kallal torkides. Ja kell ei olnud veel üheksagi hommikul. Ilmselt oli siin innustunud, aateliste teadusemeestega (ja naistega) tegemist.

See lühikesekasvuline, tüse välismaalane, kes ballistika-osakonda juhatas, oli ka varasest tunnist hoolimata oma töölaua taga. Ta nimi oli Jan Kroma või midagi sellesarnast. Tshehhimaa mees, nime järgi. Ta aktsent paigutas ta ka sinna kuhugile Praha ja Kiievi vahele.

„Jees", ütles ta, „ja ja. Miida võine tääna hoomikul tjeje heaks tjeha, ja, mu kaalis härra?"

„Doktor Kroma?"

„Ja ja, sjee olen miina."

„Mul on siin üks tuleriist, doktor, mida on arvatavasti mõrva juures kasutatud. Ma tahaksin sellega ballistika-proove teha, kuulivõrdlusi ja nii edasi — samuti sõrmejälgi võtta, kui neid relval on."

„Ja ja, kjüll miina tean, kjüll miina tjeen. Jätke siia."

Seletasin, et mul oli asjaga kiire. Kuna mõrv alles täna hommikul juhtus ja mõrvarid hüppesse pääsesid. Oleks soovitav nii kiiresti kui võimalik teada saada, kas see siin on mõrvarelv. Laip on arvatavasti siinsamas laboratooriumi surnukuuris.

Doktor Jan Kroma asus telefoni juurde. Rääkis ja õiendas, siis tuli pead raputades mulle uuesti nina alla, alt üles vaadates.

„Rjääkisin just coroner'iga — doktor Neumann, ja tjema jütles, et ei jole võimalik kuuli vjõrrelda — on ljäinud otse ljäbi."

Hmm, see oli siis küll halb uudis.

„Aga tunnistaja ütles, et ta on kuulnud mitut lasku. Ehk oli autos veel teisi kuulijälgi?"

Doktor Kroma raputas pead.

„Miina juba kjüsisin — ei jole."

„Siis kuidas oleks, kui relvalt sõrmejälgi leida katsuksite?"

Doktor Kroma ohkas raskelt, siis võttis relva ettevaatlikult paberikotist välja, pliiatsiotsa rauasuudmest sisse vajutades. Ta raputas mingit pulbrit relvametallile, pühkis väikese pintsliga tolmu jälle ära, ja raputas jälle pead.

„Ei jole — ainult jääljed, ähmased jääljed — sõrmemjärki ei jole."

„Üldse ei ole?"

„Jees, ei jole. sjee rjevolver — tema on olnud vääljas, ja? On olnud määrjas rohus? Siis kjülmetanud ära? Majas ei jolnud, oli vääljas? Siis sõrmemjärgid, kõik ljäinud."

„Siis kuidas on seerianumbriga relvapäral?"

Doktor Kroma uuris revolvrit luubi abil.

„Ja, siin oon — njumbrid oon. Oodtage vjähe, miina proovin kompjuuteris. Tjulge kaasa, palun."

Läksin talle järgi, ta tööruumist välja, kord ülespoole, kus terve kari noori naisi igasuguste peenelt viimistletud raalide ja arvutite taga kükitas ja neile kaarte ja kaardikesi sisse söötis.

Ta ütles ühele tütarlapsele midagi kõrva sisse, see noogutas, lõi väikse masinaga mõned augud kaardile, söötis kaardi suurde masinasse, ja paari sekundi pärast tuligi masinast vastus — ilusti kaardile välja kirjutatud, nagu kõige peenemat sorti masinakirjamamsli poolt.

Revolver, High Standard, kaliiber 22, üheksa lasku, raporditud varastatud USA-s, Flint, Michigan, omanik Noah Webster, raporditud Michigani osariigi politseile augustis sel aastal."

„Ahaa, njüüd on valge vjäljas!" juubeldas doktor Kroma. „Njüüd me võtame kontakt Michigani osariigiga."

„See käib Buffalo kaudu", selgitas meile raali-tüdruk, „seal on FBI (Federal Bureau of Investigation) harukontor. Aga et FBI-ga ühendusse astuda, on meil autorisatsiooni tarvis — ja autoriseeriv ametnik peab olema vähemalt staabiseersant."

„See on okei", arvasin mina, „staabiseersant Cluff on meie mõrvameeskonna juhataja — saatke järelpärimine tema nimel."

„See võtab paar minutit", arvas tütarlaps.

„Okei, tjeje saatke, mjeje joome kohvi", arvas doktor Kroma.

Nii tegimegi. Niikaua kui tüdruk Buffalo FBI peakorterisse Telexmasina kaudu teate saatis, kuumendas Jan Kroma Bunseni-lambiga kohvikannu. Ja vaevalt olime omale auravad tassid nina alla saanud, kui vastus Buffalo linnast meile kätte tagasi jõudis. Või õieti, Michigani osariigi politseilt, Buffalo FBI harukontori kaudu.

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1912, Royal Trust Tower,
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Toronto, Ont. M5J 2H7
Tel. 862-7115

EELK Los Angelesi koguduse leeriõpilased. Esimene rida: Linda Lippand, Kristi Pessa, Tiina Taagepera, Heidi Valdma, õp. Rein Neggo, õp. Oskar Pastik, Ingrid Ilves, Salme Taagepera, Linda Kalm. Teine rida: Peter Kalm, Todd Valdma, Robert Juhkam, Linda Tuul, Cynthia Lukk, Kaaren Tucker, Glenn Kaskla, Peter Liivoja. Kolmas rida: Steven Liivoja, Mati Laan, Michael Kalm, Steven Tael, Edgar Kaskla, Olav Padjus, Vello Kodas.
Foto: Edgar Igarik

Eestlased alustasid Austraalias raskustega

Thirlmere'i eestlaste asunduse mitmepalgelisest tegevusest

Austraalias elab praegu eestlasi umbes 6000—7000, neist Sydneys umbes 3000, Melbournes 600 ja Adelaides 800, Canberras ligi 300, Brisbane'is ja Perthis ka mõned sajad ning ülejäänud on väiksemates linnades, maal ja Thirlmere'i eestlaste asunduses koos Thirlmere puhkekoduga.

Eestlaste emigratsioon Austraaliasse on toimunud kahel perioodil. Esimene aastail 1923—24, teine — 1947—48. Esimesel perioodil asusid sinna noored mehed või abielupaarid, kelle arvates tuleviku väljavaated kodumaal ei olnud optimistlikud. Neid inimesi ei olnud palju, vahest ehk mõni sada. Osa neist on mulla all, osa on kogunud kena varanduse, omavad ilusad kodud ja võivad nüüd pensionäridena tagasi vaadata tublile, kuigi alati mitte just kergele tööle. Teine emigratsioonilaine koosnes eeslastest Saksamaa DP-laagritest.

Thirlmere'i eestlaste asundus

Üks märkimisväärsemaist piirkondadest sellel suurel kontinendil, kuhu eestlased on kogunenud, on kahtlemata Thirlmere eestlaste asundus.

See nimi on pandud ühe Inglismaal asuva järve järele. Mõne arvates pärineb see hoopis pärismaalaste keelest, mis tähendaks — ilus koht.

Thirlmere asub Sydneyst umbes 100 km lõuna poole ja on umbes 450 m üle merepinna. Ümbrus on maaliline oma küngaste tõttu ja sarnaneb Võrumaale või ka Petseri maastikule. Orgudes asuvate järvede ja ojade, suurte metsade, võsade ja üldise lopsaka taimekasvu tõttu võib julgelt öelda — seal on ilus elada.

Eestlaste asunduse rajamine toimus aastal 1924. Siis asus Austraaliasse kolm venda Nortorpsid, Artur, Oskar ja Voldemar. Artur tuli Hiina kaudu, Oskar laevaga Euroopast ja Voldemar saabus Eestist vendadele järele 1925. a.

Artur Nortorps ostis umbes kahe ja poole km kaugusel Thirlmere'i jaamast asustamata maaala ja asutas kanafarmi. Ta pidas samal ajal ka kohvikut Sydneys, kuid jäi pankrotti ja kaotas kõik. Oskar alustas samuti kanafarmiga. Temal õnnestus paremini — ta pidas farmi ligi 20 aastat. Siis likvideeris ta selle ja läks linna elama. Voldemar asus oma kanafarmi 1930. a. Suri aga samal aastal. Tema farmi ostis Võrumaalt pärinev August Bildt. Naabrusesse asus Virumaa mees Arnold Kaljuste.

Vennad Nortorpsid, August Bildt ja Arnold Kaljuste olid pioneerid Thirlmere'i eestlaste asunduse rajamisel. (Vennad Nortorpsid ja A. Bildt on surnud.)

Aastate möödudes asus ikka rohkem ja rohkem eestlasi Thirlmere'isse. Aastal 1940 oli farmide arv tõusnud juba 25-le. 7 perekonda likvideerisid aga oma talud ja asusid Sydneysse elama.

Kanafarmid ei anna enam fulu

1947—48. a. Austraaliasse saabunud eestlastest valisid mõned ka Thirlmere'i asunduse oma elukohaks. Osal oli sugulasi või tuttavaid ees, osa oli saanud sealseilt elanikelt abi maabumisloa taotlemisel. 1954. a. elas Thirlmere'is 63 perekonda. Elanike arv kasvas, kuigi oli ka lahkujaid. Mõned ei pidanud vastu raskele tööle ja rändasid mujale või kolisid linna kergemale tööle. 1969. a. oli perekondade arv tõusnud 76-le, kokku 215 inimest. Kanafarme omasid 62 perekonda, teised töötasid mitmel muul elukutsel. Lisaks neile elas siis Thirlmere'i puhkekoduis juba 19 inimest.

Viimaste aastate „struktuuri muudatused" ei ole jätnud puudutamata ka Austraaliat. Kanafarmide majandamine on muutunud järjest vähem tulutoovaks. Farmid 6000—7000 kanaga ei ole tasuvad. Ainult väga suured farmid, sadade tuhandete kanadega, kes produtseerivad miljoneid mune aastas, on elujõulised.

Lapsed kaovad linna

Eestlastel on veel probleem töökäte vähesuse pärast. Lapsed, olles saanud korraliku hariduse, kaovad kõik linna tulusamale ja kergemale tööle. Vanad ei jõua enam täit töökoormat kanda. Seepärast on viimastel aastatel palju kanafarme likvideeritud või on müüdud lihakanade kasvatamise lube suurtalupidajatele. Selle asemel on ostetud või ehitatud uusi maju, enamuses aga ikkagi Thirlmere'i asundusse. Osa endisi farmereid on ostnud endale kodu Thirlmere'i puhkekodusse.

Aastal 1977 on veel vaid 7 kanafarmi alles, 18-e inimesega. Puhkekodus elab praegu 39 inimest. Kogu Thirlmere'i eestlaste arv on vähenenud 147-le. Need, kes ei ole farmerid ega puhkekodu elanikud, töötavad mitmel alal. Üks neist on proua Kaasik (endine farmer), kes pärast oma mehe surma tegeleb äriga. Ta on avanud maakonnalinnas Pictonis (umbes 20 km asundusest) moodsa delikatesside äri koos mini-kohvikuga. Kogu Thirlmere'i eestlasteperele on see mõnus koht puhkuseks ostude vahepeal. Seal on alati saadaval pirukaid, viinisaiu, kukleid. Äri alalisteks varustajateks sel alal on kuulsad küpsetajad prouad Kompus ja Kiviristi. Kõrval apteegis töötab proua Aavik. Mõned kilomeetrid asundusest eemal on endine farmer Illistom avanud bensiinijaama. Need on vaid paar näidet mida võib teha veel, kui ei olda ei pensionär ega farmer.

Veepuudus suureks probleemiks

Kui vennad Nortorpsid alustasid tööd plaanitsetud kanafarmideks, puudusid veel tõhusad tööriistad. Puud raiuti juurtest läbi ja tuul murdis nad maha, mille järele põletamise teel puhastati maaala. Teiseks raskuseks kuival ajal oli veepuudus. Ojad, millest kanti kaelkookudega vett niihästi enda kui kanade tarbeks, kuivasid niivõrd, et vett polnudki. Tuli koguda ja alal hoida vihmavett, kui taevas sellega õnnistas.

Kui farmid juba „hingitsesid" oli algul raskusi ka munade turustamisega. Autosid veel ei olnud. Rongiliiklus oli alles arenemisel. Hobusega linnasõiduks eedasi-tagasi kulus 4 päeva. Munade turustamine eraettevõtete kaudu ei olnud rahuldav. Olukord paranes kui 1928. a. asutati Sydneysse munade ostu-müügikeskus.

Raskusi oli ka kanatoidu hankimisega. Erakaupmeestelt väiksel hulgal ostmine oli kallis. 1932. a. tekkis A. Bildtil idee ühisostuks. Selle mõttega ühines ka naabrimees. Osteti terve vagun nisu ja jaotati omavahel. Too moodus osutus nii efektiivseks, et sellega ühines teisigi farmereid. 1938. a. moodustati „Ühisostu Selts Kungla". Hiljem ühines seltsiga ka austraallasi ja soomlasi, ümbruskonna farmereid.

1952. a. kui tarbijaskond oli suurenenud juba 40-ni, ühineti Austraalia kooperatiivi liikumisega. Ehitati kaubahoone, büroouum, palgati ühistegeliku haridusega ärijuht. Tegevus suurenes. 1968. a. oli läbimüük üle 1 milj. doll., liikmeid ligi 200, neist 40% eestlased. Praegu omab „Kungla" avara, moodsa hoone Thirlmere'i ärikeskuses. Suur neoonvalgustus paistab kaugele ja rõõmustab kaasmaalasi.

Põrgupõhja, Pilpaküla, Kuivajärve . . .

Viimased aastad on aga tekitanud probleeme ka „Kunglale". Farmerite kaubatarvidus on vähenenud niivõrd, et 1976. a. töötati esimest korda kahjuga. Ka siin tuleb muuta äri iseloomu ja vahetada müüdavaid sortimente. Võimalik, et likvideerimine on kord möödapääsmatu.

Saksamaalt saabunuil tuli enamvähem sama protseduur läbi teha kui pioneeridel. Riigilt renditi asustamata maa, mis tuli teha asumiskõlbulikuks omal jõul. Tihti tuli meestel rahapuudusel oma kodu ja farmi rajamise kõrval töötada ümbruskonna farmides või ehitustöödel, linnas tööstustes või takso juhina. Naised töötasid enamuses vaimuhaiglas põejatena. Tuli koguda ja kokku hoida. Iseloomustav on raskustele viitamine piirkondade ristimine nimedega: Põrgupõhja, Pilpaküla, Kuivajärve jne.

Ja nüüd, kui on saavutatud eesmärk — omatakse kodu (kas esimene või teine), nüüd ollakse väsinud ja vana. Üks generatsioon on teinud oma pioneeritöö.

ELLEN LINDVERE
(Järgneb)

Kui Moskvas ei lubatud Brezhnevi austada . . .

Moskva raamatukauplused otsustasid austada Brezhnevi tema hiljutise juubeli puhul.

Üks kauplus pani aknale diktaatori foto raamatuvirna otsa.

Teine äri trumpas üle ja pani välja foto Brezhnevist tema perekonna keskel jälleği raamatute otsa.

Kolmas ületas eelmised ja asetas oma aknale foto Brezhnevist koos kompartei keskkomiteega.

Mõne päeva pärast aga tormas miilits poodidesse ja käskis Brezhnevi foto ära võtta.

Selgus, et esimeses poes oli satunud Brezhnevi pildi alla Dostojevski „Idioot", teises Turgenjevi „Aadlipesa" ja kolmandas „Ali Baba ja nelikümmend röövlit".

VABA EESTLANE

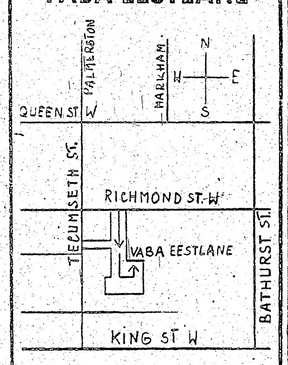

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$3.25
esiküljel	$3.75
tagaküljel	$3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495

2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

TORONTO LINN

Muudatusi jäätmete äraveos

Kuna esmaspäev, 7. august, on linnateenijatele püha, siis ei toimu sel päeval jäätmete kogumist.

Esmaspäevane äravedu toimub teisipäeval ja teisipäevane kolmapäeval.

Kolmapäeval, 9. augustil, 1978, ei koguta ajalehti ning selliseid suuremaid esemeid nagu jääkapid, majatarbed, puumaterjal, oksad jne. Need viiakse ära kolmapäeval, 16. augustil, 1978.

Teie koostöö jäätmete õigel ajal välja panemiseks leiab hindamist.

R. M. BREMNER, P.Eng., F.I.C.E.
Commissioner of Public Works
Toronto linn

Elupikkune tee õnneni

Arvo Mägi, Epiloog. Romaan. EKK, Lund 1977. 232 lk.

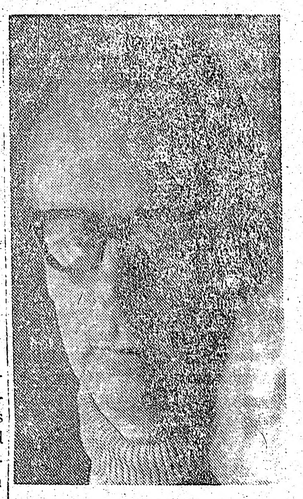

ARVO MÄGI

Arvo Mägi lõpetas hiljuti ulatuslikuima romaanisarja eesti rahva ajaloost, viies aheljärjestuses eesti suguseltsi esindaja 12. sajandist tänapäevani, kus ta napi ajaloolise kondikava ümber pani elama oma lopsaka stiiliga maaligidal olevad inimkujud, kelle viimased esindajad veedavad parajasti Rootsis oma pagulaspõlve. Üht selle suguseltsi esindajat, fotograaf Karvikut kohtame Arvo-Mägi uues romaanis „Epiloog".

Uue romaani tegelased ja sündmused moodustavad epiloogi vahekordadele ja sündmustele, mis läksid sassi paar-kolmkümmend aastat tagasi kodumaal. Kunagine üliõpilaspõlve vahekord on peategelast Mart Opmani jälginud niivõrd, et ta on vallaliselt ootama jäänud. Lühike võimalus vahekordade sidumiseks oli pagulasaastate alul olemas, aga siis ilmus tagasi naise sõjaoludes kaotsi läinud mees ja vahekorrad jäid jälle lahendamata, võibolla alateadvuslikult uut võimalust epiloogiks ootama. Mehe surmaga see võimalus sobivusekohase distantsi mööduides ka saabus, et ainokallaslikult saada „surmavaks Eroseks".

Armulugu oma kõrvalintriigidega on rohkem passiivne kui aktiivne. Mehel pole aktiivset tegevust vajagi, kuna teine naine, kel on veel vanemaski eas säilinud sportlikult „sitke liha", suudab tema füüsilisi vajadusi rahuldada. Selle kõrval on romaan aga üsnagi hea läbilõige eesti akadeemiliste inimeste elust Stokholmis, nende isiklikust elust ja suhteist eesti noortega, kes on läbinisti rootsistunud ja kes psühholoogiliselt ei mõista iseoma elule kindlat sisu anda ega korda luua ja lasevad selle rootslaste lõtvunud moraalitavadele kohanduda. Paljugi on kirjeldatud eesti seltside koosolekute pidamist ja erinevatest seisukohtadest tekkinud lõhestatust. Vanad tunnevad tõsist muret noorte pärast ja noored leiavad, et vanade vaated on lubjastanud, mingit kompromissi kumbi pool ei tavatse otsida, kuigi Mart Opman ühe vähestena katsub noortele vanade hingeelu lähendada ja mõistvaks teha. Selle keeldusid ja käske ning tabusid kuidagi vormida tahtes seletab ta, et neile on aeg kuidagi seisma jäänud; kes näevad kõiges poliitilist ohtu, mis vähegi erineb nende tõekspidamistest ja vaadetest.

A. Mägi jutustaja laadiks on sündmuste hoogne edasiandmine. Ta ei analüüsi nende tegevuse sisemist vajadust, nende arvamuste kujunemist, jättes taoti isegi soovi, et mõnikord tulnuks mõne tegelase siseelu veidi rohkem valgustada, et see lugejale enam avanenuks. Ta laseb oma tegelaste karakterid lihtsalt avaneda nende oma väljenduste ja tegevuse läbi. Tagasivaadete abil on kompositsioonis loodud kaks paralleelselt asetatud pinda, kus kaerinevad taustasündmused on küllaldaselt vaadeldud, et see laseb olukorda mõista. Seal pannakse alus ka neile psühholoogilistele olukordadele, mida epiloogina nüüd lahendatakse.

Seda elavat jutustamise oskust ja laadi kannab A. Mägi rahvalik ja lopsakas keel, leidlikud väljendused ja võrdlused, mis teeb lugemise meeldivaks ja sisaldab vaatamata süzhee lihtsusele põnevusmomendi. Kui vananeva mehe elu on olnud ühe mõtte kütkes, siis mida vanemaks ta muutub, seda resigneeritumalt ta oma elu jätkab, ka siis kui lõpuks kõik teed on vabad. Teed on küll vabad õnneks, aga elu on vahepeal kulunud õhukeseks, nii õhukeseks, et see tugevat õnnetunnet ei talugi.

HANNES OJA

72-aastane lasi armukadeduses surnuks 73-aastase

MIAMI — Politsei otsib üht 72-aastast meest, kes tulistas surnuks oma 73-aastase sõbratari tülitsemise puhul, kuna „tüdruk" vaatavat teist meest. Joseph Thomas oli elanud preili Sheffieldiga koos kuni möödunud aastani. Siis preili nõudis, et Thomas koliks tema juurest minema. Mees koliski lähedal asuvasse möbleeritud tuppa. Asja mees süüdistas preili Sheffieldi, et see teise mehega ringi laskvat ja ähvardas teda. Ühel eelmisel vaidlusel mees tulistas juba hoiatuslasu põrandasse. Teisel ähvardusel naabrid võtsid mehelt relva, aga mees ähvardas noaga. Nüüd olid nad jälle tülis, mees lasi pruudi surnuks ja sõitis ära oma 1966. a. mudelise autoga.

Nr. 57

Hind Saatekulu
¢ ¢
2.50 35
3.— 35
2.50 15
2.50 15
5.— 40
3.50 35
3.— 35
4.30 35
9.— 35
3.— 15
3.— 15
5.— 40
5.— 25
4.50 15
4.50 25
1.50
4.— 25
2.— 20
1.50 20
14.— 85
6.65 40
2.10 40
5.30 40
2.50 20
2.25 20
2.25 20
2.25 20
20.— 40
1.50 15
4.— 40
4.— 30
4.— 30
8.80 40
5.— 40
6.— 20
1.50 25
2.75 25
14.— 50
12.50 50
6.— 40
2.50 50
3.— 40
4.— 40
2.25 33

söötis kaardi suurde ma-
a paari sekundi pärast
sinast vastus — ilusti
välja kirjutatud, nagu
emat sorti masinakirja-
olt.
, High Standard, käli-
heksa lasku, raporditud
USA-s. Flint, Michigan,
oah, Webster, raporditud
osariigi politseile augus-
tal."
njüüd on valge väljas!"
doktor Kroma. „Njüüd
e kontakt Michigani

Buffalo kaudu", selgi-
raali-tüdruk. „seal on
al Bureau of Investiga-
tontor. Aga et FBI-ga
astuda, on meil autori-
urvis — ja autoriseeriv
eab olema vähemalt
ant."
okei", arvasin mina,
sant Cluff on meie mõr-
na juhataja — saatke
ine tema nimel."
ab paar minutit", arvas

Oje saatke, mjeje joome
os doktor Kroma.

egi. Niikaua kui tüdruk
BI peakorterisse Telex-
udu teate saatis, kuu-
n Kroma Bunseni-lam-
kannu. Ja vaevalt olime
avad tassid nina alla
vastus Buffalo linnast
tagasi jõudis. Või õie-
ni osariigi politseilt,
harukontori kaudu.

(Järgneb)

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 1. augustil 1978 — Tuesday, August 1, 1978

KIREV MAAILM

NEW YORK — Aupaukude arv riigitegelaste vastuvõtmisel on väga olulise tähtsusega, mispärast vale arv paukusid võib isegi riikidevahelisi suhteid rikkuda. Riigipeale lastakse tavaliselt 21 aupauku. Sama arvu saavad kuninglikud külalised. Suursaadikud, valitsusliikmed, kubernerid, kindralid ja admiralid saavad 19 aupauku. Edasi on tavaks lasta veel 17, 15, 13, 11, 7 ja 5 aupauku. Diplomaatlikus koodeksis on täpselt määritletud, kuipalju keegi pauke saab. USA-s on tavaks lasta veel Memorial Dayl ja Lincolni sünnipäeval 21 pauku, USA vabaduspäeval, 4. juulil aga 50 pauku. Lõuna-Ameerikas oleneb aupaukude arv sageli diktaatorite või valitsevate kindralite tujust. Kui mõne riigiga tahetakse suhteid katkestada, lastakse selle esindajale üksainus pauk.

LEWISBURG — Föderaalvangla Lewisburgis, Pennsylvanias, on koht, kus veel „kehtib" karistamine surmanuhtlusega. Karistuse määrajaks ja otsuse täideviijaks pole aga mitte ametivõimud, vaid vangla „omavalitsus". Viimase kahe aasta jooksul on siin vangide „kohtu" poolt hukatud 7 inimest. Vanglas töötavad kutselised tinnukad, kes „töö" ära teevad teinekord paari kartongi sigarettide eest. Surma mõistetakse peamiselt massmõrvareid, 'lastevägistajaid jt. taolisi. Näit. hukati siin vangide kohtu poolt Bostoni kägistaja, siis Kalifornia farmerite massmõrvar jt. Kui nüüd ka mitmekordne mõrvar Berkowitz määrati sinna vanglasse, siis ennustatakse, et teda tabab peatselt vangide karm kohtuotsus, sedaenam, et Berkowitz oma vastandliku iseloomuga võib esile kutsuda tema-vastase meeleolu.

NEW YORK — Nalja pärast ütles keegi Henry Carlin Kennedyl lennukis stjuuardessile, et tema kohver on liiga raske, kuna selles on pomm. Lennuki väljalend pandi seisma ja teostati põhjalik läbiotsimine. Pommi ei leitud. Carlin arrteeeriti ja läheb nüüd kohtu alla.

JAKARTA — Indoneesias asuv Krakatau tulemägi on alustanud tegevust pärast 95 aastat kestnud vaikimist. Esimesed suitsupilved ja laavakivid hakkasid 19. juuli õhtupoolikul kraateri kohal õhku tõusma. Peagi levis tume suitsupilv nelja Krakatau saarterühma kuuluva saare kohale, mis asetsevad Jaava ja Sumatra vahelises väinas. Aastal 1883 tabas saarterühma raske hävitus, kus suri 36.000 inimest ja kolmandik saarerühma suuremast saarest vajus mere alla. Praegused pursked on olnud üuel väiksel saarel, mis tõusis merest 44 aastat pärast nimetatud suurt purset.

HAMILTON — Üks Stelco tööline, kes arreteeriti juuni alul tööstuse väravas 9 grammi marihuaanaga, ütles kohtus, et „sa pead kasutama narkootikat, kui tahad Stelcos töötada, selline on seal olukord". Kohtunik sellise põhjusega ei nõustunud, kuna ta oli ise töötanud sama kompanii juures mitu aastat ja mõistis süüaluse kuueks kuuks vanglasse pluss üheks aastaks proovile.

NEW YORK — 50.000 homoseksualisti ja „nende sõpra" marssis pühapäeval 5 avenüül, nõudes homodele „seaduslikke õigusi". Paraadile oli tulnud homosid ka kaugemalt, isegi Washingtonist ja Montrealist.

SAUSALITO — San Francisco omaaegne kuulsaim lõbunaine ja pärastine bordellipidaja Sally Stanford, nüüd 75 a. vana, läks aastaid tagasi erru, sukeldus poliitikasse ja on praegu Sausalito linnakese linnapea. Tema elukäigust valmib nüüd pikantne film, kus Sally osas esineb Dyan Cannon.

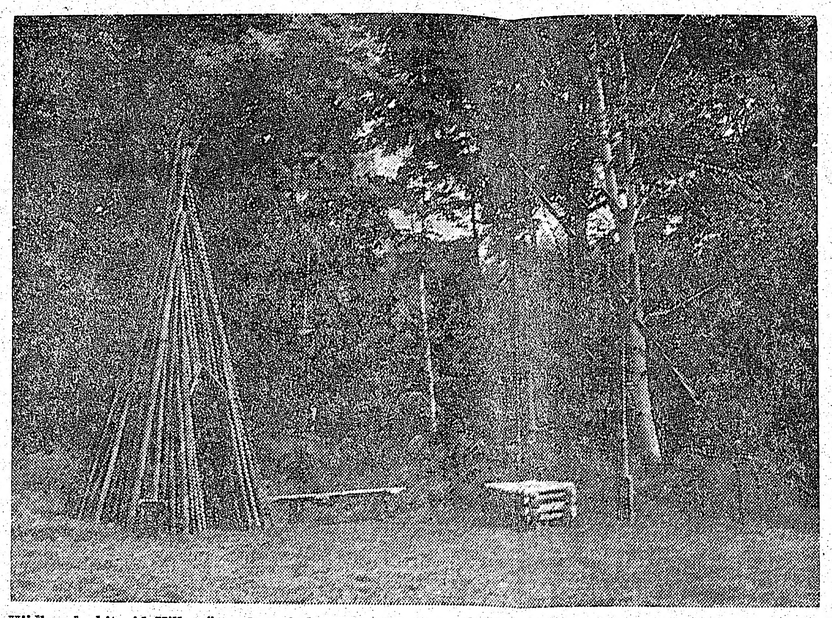

Hiidlased ehitasid Killamängude puhuks Hiiumaale omase püstkoja koos selle kõrval oleva vinnaga kaevuga, mida näidati Barrie TV-jaama poolt kohalikes uudistes. Foto: Vaba Eestlane

Täna on juttu

Pompei - arheoloogide aaretekamber

Väljakaevamised näitavad selleaegset elu ja rikkust

Pompei hävis 24. augustil 79. aastal. Elava liiklusega linn mattus mõne tunni jooksul Veesuvi tulemäest langeva tuha, kuumade kivide ja laava alla nii paksult, et see kadus täielikult ajaloost üle poolteistmeks aastatuhandeks. Pompei hävimine oli üks maailma suurimaist katastroofidest. Omamoodi on see nüüd osutunud õnnistuseks arheoloogidele, ajaloolasile ja turistidele.

Linna elu katkes kui läbilõigatult, nii äkki, et praegused sugupõlved võivad minna vaatama kuidas Rooma maailmariigi elanikud asusid ja elasid meie ajaarvamise esimesel aastasajal. On nagu oleksid elanikud hetkeks lainud kuhugi, jättes pagari- ja kingsepatöö või veinijoomise väheks ajaks pooleli, nii et me hilisemad sissetungijad võime piiluda sisse pompeilaste ukseprаost või lukuaugust.

Tänavu korraldati Londonis väga ulatuslik näitus Pompeist. Selle korraldajaiks olid ajaleht Daily Telegraph koos ühe suurema tubakakompaniiga. Viimased on praegu Inglismaal innukad kultuuri ja spordi toetajad. Näitus jättis esimesel korral vähe jaheda mulje.

Maailma muuseumides on nii palju Pompeist leitud esemeid, vaase, küünlajalgu, kaelakeesid ja muid ehteid, et on raske tekitada külastajaile jahmatamapanevat mõju.

Ometi rääkis näitus palju. Esemed tunnistavad kui erakordselt kõrgetasemeline ja mitmekülgne oli rooma kultuur juba esimesel aastasajal. Pompei oli suhteliselt rikas. See asus ju Kampaania viljakas juur- ja puuvilja kasvatavas maakonnas. See oli Naapoli lahe ranniku rikaste suvilate vööndis ja ujulate piirkonnas. Sealseil patriitsidel ja nimekail linnakodanikel oli jõukust lasta teha pronksnikerdusi oma suvilaile, seinamaale heade kunstnike poolt ja muretseda majapidamise esemeid, mööblit ja igapäevase elu tarberiistu, mis tehtud oskuslike ja stiilitajulike ametimeeste poolt.

Ometi see oli väga väike kolkalik, ega mingi eriti õitsev loova kultuuri keskus. Kui sellises väikses ja kõrvalises Pompeis oli jõukust muretseda selliseid aardeid, mis siis võis veel olla Roomas?

Kuidas võis ka elu kihada Roomas kui väike 20.000 elanikuga Pompeigi oli nagu mingisugune sipelgapesa.

Sellest räägivad juba seintele tehtud kirjutused, mitmesugused hüüdsõnad, kiidusõnad, armuavaldused või roppused,

millega pompeilased tundvat päris spontaanselt ja voolavalt avaldanud oma meeleolusid, lootusi ja tundeid. „Hääleta Lucius Papidus Sabinusele!" „Campylus soovib õnne Nerole ja Poppeale!", „Keiser Augustuse ema oli ainult inimene!" Viimane tundub mingi põrandaaluse vastasrindlase ähvardus end jumalaks tunnistanud Augustusele. Aga edasi „Januaris armastab Veneziat!" ja „Vibius Restitutus magas siin üksinda igatsedes Urbane kõrvale", kui vaid võtta üksikuid näiteid eriliiki kuuluvaist märksõnadest.

Pompeilaste elu näib olevat olnud roomlaste väärikusest ja haritusest ning teiselt poolt lõunamaisest tõkestamatust iseloomust. Roomlase kirjeldus on alati olnud seotud marmori või pronksiga, seaduste kuulekusega, karmide inimeste ja kõvakäelise distsipliinirahvana.

Pompeilastest jääb aga mulje, et nad olid palju tõelisemad Vahemere inimesed, jutukamad ja kuumaverelisemad, kiired, lepitamatud ja meelt muutvad, teinekord koguni hirmutavalt julmad. Neis inimestes oli palju kreeka, egiptuse ja aasia rahvaste verd.

Iga teine pompeilane tundub olevat olnud kaupmees, nende poodide rohkus annab teatud viiteid linna ja selle ajaloo arenguile. Esimene linn-asustus Pompei kohale olevat tekkinud mõned sajad aastad enne Kristuse sündimist, kui kreeklased rajasid oma asudused Itaalia rannikule.

Need esimesed elanikud asetusid lagedaile künkaile, mis suunduvad kagusse Veesuvi nõlvalt algavast kõrgustikust. See oli Naapoli lahte suubuva Sarnojõe ja Naapolist kagusse kulgeva igivana tee ühtumiskohal, kus kohtusid kreeklaste ja muinasetruskide piirid.

Arheoloogiliselt järeldades ehitati Pompeid rohkem kui üks kord. Kuigi see kunagi ei kasvanud suureks tuli sellest siiski tähtis äri- ja liikluskeskus Rooma keisririigi algusajal. Pompei majadest leitud kunstiesemed räägivad nende rikkusest. Vaeseil linnaelanikel poleks olnud sellist jõukust osta neid suurepäraseid seinamaale, millega Pompei kodanikud kaunistasid oma majade seinu. Need on hurmavalt idülllilised maastikud suvilate ja lampidega, neis on pilte puuviljast ja loomadest, stseene jumalalugudest ja portreesid.

Näituse tähelepanuväärseuseks on kaksikportree, mis esitab abielupaari, kes kõigest otsustades olid pagar oma naisega. Mees toetab oma lõuga papüürusrullile, tal on natuke lihtsajooneline nägu, ta mõjub aeglaselt mõtlevana oma suurte pruunide silmadega. Naisel on südamlik, natuke ebakorrapärane nägu, näib kiindunud ja arukas. On võimalik, et ta pidas pagariettevõtte raamatupidamist kuna mees tegi käsitöö. Tundmatuks jäänud kunstnik on ilmselt iseloomukujutuse meisterlikult maastikumaalide tegijaile, kelle töid oli näitusel suur valik. Ja sama oskuslikud, kui nad polnudki ehk samad kunstnikud olid need käsitöölised, kes tegid pompeilaste majades mosaiikkaunistusi.

Sama tunnustuse meisterlikkusest võib anda neile impressio- Seinamaalide ja mosaiikpiltide vahel kulgeb kultuuri- ja sotsiaalajaloo eralduspiir. Mosaiik on odavam ja näib, et 79 suvel ei olnud Pompeil enam nii palju vara kui oli enne. Vaesemaks jäämine paistab majadestki. Paljud patriitsid, kelle majast ulatus tänavale varem üheperekonnaelamut varjav müür, olid hakanud neid jagama väiksemaiks osadeks. Neist tehti äriruumid.

Põhjus, miks Pompei oli 70-aastais minema allamäge, võis juhtuda loodusvõimudest, maavärin oli seda ja naaberlinna Herculaneumi raputanud aastal 62 nii tugevasti, et parandustööd veel 17 aastat hiljem olid lõpetamata.

Samuti oli toimumas sotsiaalne muutus. Vanad patriitside perekonnad lahkusid linnast ja uued sotsiaalsed kihid tõusid madalamalt ülespoole. Olukorda iseloomustab hästi luuletaja Menandrokse majanduslik olukord, kes pidi oma majast osa lõbumajaks üürima, osa ärimeestele ja ühe osa kõrtsu avamiseks (mille ühe ettekandja nimi Iris on seinale kirjutatud), siis võib teha järelduse, et peagi oleks uus ühiskond senise asendanud.

Sama mulje annab ruumi suurune seinamaal, mis kujutab pulmi mingis Dionüsuse usulahus, kus alasti olev jumala maski kandev preestrinna peab talitust oma abilistega. Pompei oli ühiskond, kus materialistlik ja igasugused ebamäärased usulahud nügisid üksteist nagu mujalgi ja juudamaalt tulnud uus usk liikus veel pinna all, olles oma iseloomult revolutsioonilne, valitseva ja tuttavaks saanud maailmavaadete ähvardaja.

Kuigi natuke vaesestumas, oli Pompei siiski pulbitseva eluga linn, kus Veesuv seda 24. augusti hommikul 79. aastal plahvatades, mürinaga taevale tuld, väävlit ja tuhka heites hakkas ähvardama. Suitsupilved katsid peagi taeva, nagu noorem Plinius oma kirjast Tacitusele märgib. Suurim osa Pompei ja Herculaneumi elanikest pääsesid, nad jõudsid eest jooksta. Aga kõik ei jõudnud, kaks gladiaatorit jäid ahelaisse amfiteatri keldreisse ja nende lähedal oli ehete järgi arvates rikas patriitproua, millest võib imetleda, et mis tal oli asja gladiaatorite juurde. Mõned katsusid päästa oma raha ja hõbedat keldreist, teised komistasid põgenedes, mõned sõdurid jäid valvepostidele.

Gaas uimastas nad ja nad maeti tuhka ja laavasse, mis neid kui kott ümbritses. Ajajooksul laip kõdunes ja jättis järele tühimiku mida hiljem arheoloogid on kipsiga täitnud. Selliseid mälestusesemeid oli näitusel kaks, surmavaludes visklev koer ja noor tüdruk kes magas kõhul. Ta oli tõmmanud seeliku üle pea oma näo kaitsmiseks.

Selgeima tunnistuse katastroofist annab läbilõige linnast, kus linnatänavaile ja ehitusile on langenud hommikul 1,2 meetrit tuhka ja vulkaanilisi kive, pealelõunat langes veel sama võrra, nii oli kogu linn 5—6 tunni jooksul maetud 2,5 meetri paksuselt. Pärast oli sellele lisandunud veel aastasadade jooksul ligi neli meetrit mulda. Alles 17. sajandil satuti kogemata linnale ja selle lugematuile aardeile.

Riin Rivanool

Koosolek

Ega Orukeste Ottu ei ole üleüldsegi mitte seda sorti mees, kes koosolekuid pidi käiks või seltskonnategevusest, aust ja hiilgusest lugu peaks, aga kui just kutsuti, siis sedapuhku ta läks.

„Ole meheks, meil uus asi, juhatusse inimesi vaja ja sind kohe hädasti tarvis," mangus Mädariku Mirka ja kaua sa sõbramehe kutsumisele ikka vastu jõuad panna. Omal ka vahest abi vaja — nõndasi on kasulik, kui mõni heategu eest võtta on. Sellepärast siis läkski.

Mitmed tuntud ja tundmatud tegelased olid juba kohal ja mitmed tulid veel juurde koosoleku kestel:

„Et vabandage, jäin veidi hiljaks ja õigel ajal kohale ei jõudnud, aga mul need ja teised ja kolmandad tähtsad asjad ajada ja nõnda edasi . . ."

Nagu igal koosolekul võeti siis sõna, tehti ettepanekuid ja vaieldi neid maha ja taevas näis vaid piiriks, kuhu jõuda taheti.

Uus põhikiri sai mitmete teiste eeskujul ligilähedalt valmisvaieldud ja vastavatele organitele, kolleegiumile või nõukogule paranduste läbiviimisek edasi antud. Sügiseks pidi valmis saama.

„Kui on uus asi, siis tuleb esmajoones kindlaks määrata liikmemaks. Mida arvatakse ja millist aastamaksu soovitatakse?" kuulutas koosoleku peamees. „Aga ise ma ütlen, et ei maksa väikeste veeringutega mängima hakata ja seda ma lisan ka veel, et raha pole üldse mingi küsimus, sest ega see maailmast otsa saanud ole. Kui aga peaks mingi eriliselt väärikas rahavajadus tekkima, siis mina ise ja isiklikult olen nõus asja igal ajal suuremа lisasummaga toetama."

Nõnda tema ütles.

„Ega maksa koonerdada. Sada rubla aastas, see on parasjagu soliidne maks," arvas üks asjalik osavõtja.

„Aga nii ei saa ju liikmeid, kui katsuks viie dollariga," vaidles vastu keegi teine.

„Pole vajagi- Tähtis on raha ja tegutsemine, paljude tegelaste aga piskukese rahaga ei tee midagi ära."

Koosoleku noorim osavõtja võttis siis omakorda mõistlikult sõna, soovitas siiski ka pensionäre ja noori inimesi kasinate võimalustega arvesse võtta ja — kirik keset küla — liikmemaks sai kuskile vahemaile nii alumise pulga poole ära hääletatud.

Edasi jõuti päevakorras valimisteni. Esimees, juhatus, revisjonikomisjon, igale poole kandidaadid, esitajad. Kõiki läheb vaja.

„Tuleb sedasi kokku just nõnda palju ametmehi, kui meid siia koosolekule kokku on tulnud," luges keegi osavõtjad üle, aga sellist sündsusetut märkust ei pandud ülemises lauaotsas küll mitte tähele ja peamees võttis kärmesti sõna:

„Esimehe kandidaadiks esitan härra Torukese ja juhatusliikmeiks need ja need tegelased, kes küll osaliselt siin ei ole, aga mõned ikka on ja kas kegi on nende vastu? Ah ei ole, nii et kõik esitatud on ühel häälel valitud."

Kerge vaevaga, ühe häältõmbega olid valimised klaarid, enne kui pikatoimelisemad asjast üldsegi aru sada jõudsid.

Edasi kulges koosolek täielikus üksmeeles päris lõpuni, mille järele tehti pilte küll juhatusest ja muidu osavõtjaist ja igaüks naeratas.

Koju minnes usaldas Orukeste Ottu Mädariku Mirkalt küsida:

„Vaata kui hästi need valimised nüüd uuel ajal läbi viiakse, ei ole vaja iga kandidaadi pärast hääletada, kätt tõsta või nime sedeleile kirjutada. Kõik on ette kalkuleeritud ja hea, et meil leidub mehi-naisi, kes seda seltskonnategevuse koormat ikka vabatahtlikult ja heal meelel kanda võtavad. Või mida sina sest asjast arvad?"

Aga Mirka ei arvanud midagi, naeratas nii rohkem Mona Lisa moodi omaette ja mõtles:

„Olgu see koosolek mul esimeseks ja tagumiseks korraks . . ."

Ja ärge te arvake, et see oli see koosolek, mida teie mõtlete, vaid too oli hoopis üks päris teine.

Ülikoolide lõpetajaid

Mississippi State University lõpetas BS kraadiga aianduse alal Kalju Erik Book. Ta kavatseb asuda tööle omal alal kesk- või lõuna-osariikides. Mississipi ülikool tähistab tänavu 100-a. juubelit.

Nalja

Talunik jutustab naabrimehele: „Hädа lehmaga! Juba kaks ööd olen maganud laudas, et teda poegimise juures aidata, kuid ta pagananahk ei mõtlegi poegida."

Naaber: „Kui lehm näeb sind laudapõrandal magamas, võibolla ta arvab siis, et ta ongi juba vasika sünnitanud?"

*

Härra Nõserik seisab kohtulaua ees. Ta oli lajatanud oma laia töömehe käega ämmale vastu vahtimist. Kohtunik määrab karistuseks 103 dollarit.

„Miks just 103 dollarit?" imestab Nõserik.

„Kolm dollarit trahvi ja sada dollarit lõbustumaksu."

*

Kaubasell raudteerongil näeb noort ja kena nunna. Häbematult, nagu kaubasellid tavaliselt on, ta paneb käe nunna põlvedele. Nunn vaatab mehele tõsiselt otsa ja ütleb:

„Psalm 90, rida 5."

Kaubasell jääb mõttesse ja võtab käe ära. Kui ta jõuab koju, otsib ta pühakirja salmiraamatust vastava koha üles. Seal seisab: „Sa oled õigel teel."

*

„Missugusesse fakulteeti sa said õppima?"

„Arstiteaduskonda."

„See on hea! Mina astusin loomaarstiteaduskonda. Kui lõpetame, siis võime üksteist ravida."